

Univerzita Karlova v Praze  
Fakulta humanitních studií  
Katedra oboru Občanský sektor

## **DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Spolupráce neziskových organizací a krajů,  
především na tvorbě programu rozvoje kraje**

Autor: Bc. Zuzana Hrazdilová  
Vedoucí práce: PhDr. Hana Pauerová  
Praha 2007

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval/a samostatně a s použitím literatury uvedené v seznamu literatury.

Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.

Děkuji paní PhDr. Haně Pauerové za trpělivost, ochotu a pomoc.

1	Úvod, cíl a výzkumná otázka.....	5
1.1	Princip partnerství a participace NNO.....	7
1.1.1	Z pohledu Rady vlády pro neziskové organizace .....	8
1.1.2	Z pohledu zákonů – konkrétně zákona o obcích a zákona o krajích .....	9
1.1.3	Z pohledu Evropské unie .....	10
1.1.4	Z pohledu všeobecné teorie .....	12
1.1.5	Dokumenty pojednávající o spolupráci NNO a krajů na tvorbě PRK.....	15
1.1.5.1	Strategie regionálního rozvoje České republiky (dále jen Strategie) .....	15
1.1.5.2	Národní rozvojový plán (dále jen NRP) .....	19
1.1.5.3	Program rozvoje kraje (dále jen PRK).....	19
1.1.5.3.1	Program rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje .....	21
1.1.5.3.2	Program rozvoje územního obvodu Královéhradeckého kraje.....	22
1.1.5.3.3	Program rozvoje Plzeňského kraje .....	23
1.2	Poznatky z dosavadních výzkumů.....	24
2	Výzkum vztahu neziskových organizací a vybraných krajů .....	26
2.1	Cíl výzkumu.....	26
2.2	Hypotézy .....	26
2.3	Výzkumný vzorek.....	27
2.4	Metody výzkumu .....	28
2.5	Výsledky výzkumu a jejich analýza .....	29
2.5.1	Dotazníkové šetření – neziskové organizace .....	29
2.5.2	Dílčí závěr – NNO: .....	39
2.5.3	Dotazníkové šetření provedené s krajskými úředníky .....	40
2.5.4	Rozhovory s úředníky .....	43
2.6	Závěr výzkumu .....	48
2.7	Srovnání závěrů mého výzkumu a použité literatury .....	51
2.7.1	Poznatky z mého výzkumu:.....	51
2.7.2	Poznatky z použité literatury .....	53
3	Závěry a doporučení .....	56
3.1	Doporučení.....	58
4	Literatura a přílohy: .....	60

### Abstrakt:

Diplomová práce se zabývá vztahem neziskových organizací a krajů se zaměřením na spolupráci při tvorbě programů rozvoje krajů. Výzkum hodnotí tři kraje – Olomoucký, Královéhradecký a Plzeňský, přičemž první z nich popisuje detailněji. Z práce vyplývají názory jak neziskových organizací, tak krajských úředníků, přičemž skutečnost je postavena do souvislostí s již zrealizovanými výzkumy z dřívějších let a s dostupnou literaturou.

### Klíčová slova:

komunikace

kraje

krajští úředníci

neziskové organizace

partnerství

program rozvoje kraje

rozvojové dokumenty

rozvojové plánování

spolupárce

výzkum

# 1 Úvod, cíl a výzkumná otázka

Cílem diplomové práce je analýza spolupráce neziskových organizací a krajů na strategických rozvojových dokumentech kraje<sup>1</sup>.

Možnost čerpání finančních prostředků z evropských fondů pro potřeby regionálního a komunitního rozvoje činí z PRK zastřešující dokument dalšího směřování území krajů. Účast NNO v celém procesu, tzn. tvorby i implementace, tak přibližuje oblast rozvojového plánování veřejnosti. Spolupráce samosprávy s neziskovým sektorem se stává oblastí nepostradatelnou pro další rozvoj krajů. Z problémů a potřeb jednotlivých krajů a samosprávných územních celků, účast neziskových organizací na PRK přispívá ke zkonkretizování rozvojových téma Strategie rozvoje území České republiky<sup>2</sup> vychází

V diplomové práci vycházím z několika hypotéz. K jejich stanovení jsem dospěla po prostudování Strategie rozvoje ČR a další literatury stejně jako při mém dosavadním studiu a zájmu o regionální rozvoj. Nezaměřila jsem se ve výzkumu na celou Českou republiku, ale z technických důvodů jen na tři krajské celky a to Královéhradecký kraj, Plzeňský kraj a Olomoucký, přičemž Olomoucký kraj jsem analyzovala podrobněji. Výběr krajů zdůvodňuji v části Metody výzkumu. Mým záměrem není analýza neziskových organizací například podle členění použitého ve výzkumu Terezy Vajdové<sup>3</sup> ani podle velikosti nebo jiných možných ukazatelů (viz část Metody výzkumu), ale hlouběji se zaměřit na praxi v Olomouckém kraji (opět viz část Metody výzkumu). Celkový výsledek analýzy také ukazuje, jak situaci vnímají krajští úředníci a jak neziskové organizace (dále také v části Hypotézy).

Konkrétní zmapování samotných PRK je tématem pro jinou diplomovou práci stejně jako analýza prostředků umožňujících komunikaci kraje a neziskových organizací.

Stanovila jsem si tedy tři cíle:

***1. odpovědět na otázku, zda krajské úřady a neziskové organizace spolupracují na přípravě a eventuálně i implementaci PRK, přičemž spolupráci na tvorbě PRK budu brát komplexně, tj. bez rozdělení na jednotlivé fáze PRK.***

***2. zjistit rozdíl mezi vybranými kraji***

---

<sup>1</sup> Strategický dokument kraje: Program rozvoje kraje, někde nazýván Program rozvoje územního obvodu kraje, v text označován zkratkou PRK.

<sup>2</sup> Strategie rozvoje území ČR: viz příloha.

<sup>3</sup> Výzkum Terezy Vajdové: viz příloha.

**3. zjistit rozdíl v chápání skutečné praxe mezi úředníky vybraných krajských úřadů a zástupci neziskových organizací.**

**Po prostudování literatury jsem si stanovila ještě jeden dodatečný cíl a to zjistit, v jakém smyslu a která literatura o partnerství krajů a NNO, resp. o společné práci na PRK, mluví.**

Upřednostnila jsem především domácí prostředí neziskových organizací, které jsou ve větší míře malé a působící místně popř. v rámci jednoho kraje. Stejně tak jsem na rozdíl od profesionálně vytvořených analýz, např. Spolupráce NNO a veřejné správy při tvorbě strategických rozvojových dokumentů od firmy Gabal Analysis and Consulting, z níž jsem také čerpala, jsem záměrně neoslovovala odborníky nebo úředníky, o nichž bych věděla, že se na PRK podíleli nebo podílejí.

Výzkum by měl ukázat i to, jak je strategický dokument chápán oběma aktéry, čili neziskovými organizacemi i krajskými úředníky. To je patrné především v analýze Olomouckého kraje. Výsledné chápání je uvedením hypotéz na pravou míru, tedy na míru odpovídající praxi a současné situaci, která je nemálo ovlivněná i politickou barevností krajských představitelů. Více v části Hypotézy a Metody výzkumu.

Cennými zdroji informací mi byly současné výzkumy, jež dále v textu analyzuji. Jejich výčet uvádím v seznamu literatury.

#### Podklady z literatury

K tématu spolupráce neziskových organizací a krajů neexistuje mnoho literatury. Jedním z důvodů je malá historická zkušenost s tématem nejen fungování neziskových organizací, existence krajů, ale i jejich vzájemný vztah vůbec. Krajské členění v současném pojetí je poměrně novou záležitostí, v literatuře nikde nenajdeme nějakou metodiku, jak kraje mají fungovat, jak se mají chovat vůči okolí, jak jednat s neziskovými organizacemi. Vše vychází ze zákona o krajích a dále z rozvojových strategických dokumentů kraje a užších dokumentů vymezujících přesné aktivity – akční plány. Bohužel zkušenost je natolik malá, z časových důvodů (krátká existence krajů), že se zatím nepromítla do relevantní literatury. Dřívější pojetí krajů se současným nemá nic společného, proto je nelze použít. Navíc v době před rokem 1989, kdy krajské zřízení existovalo, neexistovaly neziskové organizace, alespoň ne oficiálně a už vůbec ne žádný kontakt mezi tehdy státní správou a občanskými organizacemi.

Můj užší pohled na téma byl v předchozích letech českými autory zpracován pouze několikrát, jen jednou samostatně jako výzkum provedený CpKP a dále v různých jiných výzkumech je téma více či méně dotknuté jako součást jiných témat. Přes moji snahu nalézt i zahraniční literaturu se mi toto nepodařilo. Téma krajských rozvojových dokumentů má v českém prostředí svá specifika a není možné jej srovnávat s jinými zeměmi. Ze zahraniční literatury jsem tedy vybrala jen tu, která se týká partnerství neziskových organizací a veřejné správy. Českou teorii jsem jistě neobsáhla celou, především z technický důvodů. Bylo pro mě nemožné získat potřebné knihy z knihoven v jednotlivých krajích s ohledem na finanční a časovou flexibilitu jediného výzkumníka.

## **1.1 Princip partnerství a participace NNO**

Dne 13. srpna 2007 schválila Vláda České republiky pilotní projekty pro ověření metodiky zapojování veřejnosti do přípravy vládních dokumentů. Toto usnesení vlády navazuje na Východiska pro zapojování veřejnosti do přípravy strategických dokumentů z roku 2006, kterými bylo uloženo vládě vypracovat potřebnou metodiku. Vytvoření metodiky souhlasí s programovým prohlášením vlády z ledna 2007 a cílem vlády č. 107 zapojit veřejnost do tvorby právních předpisů vlády. Do roku 2008 poběží tři pilotní projekty pro ověření metodiky v praxi. Samotnou metodiku připomínkovaly i neziskové organizace a to především Ekologický právní servis, Centrum pro komunitní práci a eStat. Tvůrci metodiky vyšli ze zkušeností zahraničních vlád, např. Velké Británie, kde jsou konzultace s veřejností institucionálně zakotveny, nebo Slovenska. Tam je zapojování veřejnosti zakotveno v Jednacím řádu vlády a v zákoně o svobodném přístupu k informacím.

Důvodem vypracování metodiky bylo zjištění, že v České republice chybí jednotný přístup a obecně definovaná pravidla pro zapojování veřejnosti. Schválená metodika má za cíl sjednocení postupu státní správy při zapojování veřejnosti do přípravy vládních dokumentů a stanovit obecné zásady pro zapojování veřejnosti podle předem daných kroků. Cílem zapojování veřejnosti je získat co možná nejširší spektrum názorů na řešený problém.

Metodika počítá se zapojením konzultovaných subjektů, mezi nimiž jsou nestátní neziskové organizace přímo vyjmenovány, za podmínky respektování principu partnerství.

### 1.1.1 Z pohledu Rady vlády pro neziskové organizace

Základní institucionalizovanou formou spolupráce NNO s vládou ČR.

Je zřízena vládou jako její stálý iniciativní a poradní orgán a je součástí Úřadu vlády ČR. Je současně jediným orgánem státní správy, který se zabývá výhradně problematikou neziskového sektoru v obecných souvislostech. Je vedena členem vlády a jeho prostřednictvím má přímý kontakt s vládou ČR. Nemá výkonné kompetence. RNNO vznikla v roce 1992, tehdy jako Rada pro nadace. V roce 1998 vláda rozšířila její kompetence na celou problematiku NNO.

Členové RNNO, jichž je v současné době 35, zastupují tři partnerské skupiny: NNO, ústřední orgány státní správy a také zástupci krajů.

Jedním ze stálých výborů je Výbor RNNO pro spolupráci s regiony, jehož úkolem je koordinovat vztahy mezi veřejnou správou a NNO.

RNNO v roce 2003 dosáhla na poli spolupráce nebo komunikace NNO a veřejné správy alespoň několika základních kroků a to: zajistila zpřístupňování informací o činnosti veřejné správy směrem k NNO a koordinaci vztahů v trojici NNO, státní instituce a samosprávné regiony.

RNNO také upozorňuje na problémy, které je potřeba ve vztahu k NNO ze strany státu a regionů řešit.:

#### 1. Problematika participace a partnerství ze strany NNO

- nutnost důsledné podpory uplatňování principu partnerství ze strany veřejné správy
- obce i kraje by měly být iniciativnější v hledání partnerů z řad NNO a měly by se snažit o dlouhodobou spolupráci.
- ministerstva by měla spolupracovat s oborovými střešními NNO (včetně finanční podpory), aby tak umožnila existenci silných partnerů za neziskový sektor na centrální úrovni
- řídicí orgány by měly zvyšovat podíl NNO na řízení využívání Strukturálních fondů EU, podporovat účast NNO na přípravě programových dokumentů a na realizaci projektů
- vytvořit předpoklady pro obnovu a posilování NNO.



## 2. Problematika poznatků o neziskovém sektoru

- nejsou k dispozici dostatečné a kompatibilní informace o neziskovém sektoru na jednotlivých regionálních úrovních, v konkrétních oblastech jejich působení ani o využívání spolupráce kraje a NNO na projektech.

### 1.1.2 Z pohledu zákonů – konkrétně zákona o obcích a zákona o krajích

V obou zákonech je zmínka o vztahu veřejné správy k neziskovému sektoru. Především základní ustanovení, že obce i kraje pečují o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů (což patří do samostatné působnosti), vyjadřuje možnost spolupracovat s organizacemi působícími v územním obvodu, pokud mají stejný cíl jako kraj nebo obec. Obec pečuje o zájmy obce a zájmy občanů pouze tehdy, pokud nebyly svěřeny ze zákona krajům (v zákoně o krajích jsou přesně vyjmenovány záležitosti, které jsou v krajské kompetenci). V zákoně o obcích je péče o občany rozepsána jako vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb občanů.<sup>4</sup>

Kraj i obec ze zákona mohou spolupracovat s právníckými a fyzickými osobami. Vztahy pak upravuje občanský zákoník v ustanovení o zájmových sdruženích a o smlouvě o sdružení. Pro výkon těchto vztahů je způsobilé zastupitelstvo. Zastupitelstvo schvaluje program rozvoje územního obvodu kraje/obce. Obě zákonné normy, zákona o krajích i zákon o obcích, upravují i rozvoj neziskové oblasti a to

a) v případě kraje schválením koncepce rozvoje cestovního ruchu (kdy kraj zajišťuje její realizaci a kontroluje její plnění), povinností zřízením funkce koordinátora pro romské otázky a výboru pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost.

b) v případě obce je obecnímu zastupitelstvu vyhrazeno rozhodování o veřejném neziskovém ústavním zdravotnickém zařízení a zřízení výboru pro národnostní menšiny (podle zákonných pravidel).

---

<sup>4</sup> Jedná se o uspokojování těchto potřeb: bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku“ vždy v souladu s místními zvyklostmi a podmínkami.

### 1.1.3 Z pohledu Evropské unie

Důležitou mezinárodní právní normou určující rámec účasti NNO a občanů na veřejnépolitice je Aarhuská úmluva, tj. Úmluva Evropské hospodářské komise OSN o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí<sup>5</sup>. Z toho vychází i interpretace principu partnerství v ostatních dokumentech EU, konkrétně materiál Evropské komise<sup>6</sup>, jako „sociální dialog s regionálními a místními úřady, ekonomickými a sociálními partnery, s občany a s relevantními organizacemi...“ (Vajdová, 2003: 14-15, 24). V 90. letech se partnerství stalo klíčovým slovem v programech EU a jeho výklad zněl „zapojení národních, regionálních a místních subjektů do nových forem spolupráce.“ (Čepelka, 1993: 93)

Princip partnerství ve smyslu zapojení veřejnosti do debaty a práce na rozvoji území je tak jedním ze základních principů politik Evropské unie (dále jen EU). Vstup České republiky do EU tak umožnil i českým neziskovým organizacím stát se jedním z prvků plánovacích a rozvojových procesů nejen na místní úrovni.

Pro NNO je důležité Všeobecné nařízení Rady ES č. 1260 z roku 1999 o strukturálních fondech, které jim kapitolou IV., čl. 8 umožňuje účast na rozhodování o prioritách rozvoje regionu. Stejně tak Evropská rada ve zprávě z roku 2000 určuje zásadu zapojit do dosahování cílů EU sociální partnery a občanskou společnost a to ve formě partnerství (Čepelka, 1993:93). Čepelka v Průvodci neziskovým sektorem uvádí příklad Skotska, kde „existuje program Společný cíl, který má přivést ke společné diskusi zástupce různých institucí“, nebo Irsko s fungujícími regionálními rozvojovými výbory, jejichž členy jsou i neziskové organizace. Ve Španělsku se vládního program PRODER zaměřeného na rozvoj venkova účastnili neziskové organizace v partnerství s družstvy, obcemi, obchodními společnostmi a soukromníky. Dalším příkladem může být Velká Británie, která v letech 1997 – 1999 uplatnila plán Rozvoj komunit a jejich potenciálu, v němž mimo jiné vytvořila „trvalá veřejná, komunitní, dobrovolná a soukromá partnerství“. (Čepelka, 1993: 94,110)

Během posledních patnácti let se vyvinula strukturovaná pravidla dialogu také mezi evropskými institucemi a NNO – ta se označují jako „občanský dialog“. Ten se stal

---

<sup>5</sup> ČR tuto právní normu podepsala v roce 1998 a poslanecká sněmovna vyslovila souhlas s její ratifikací v roce 2004.

<sup>6</sup> European Commission: Plans and programming documents for the Structural funds 2000 – 2006: Vademencum, Luxemburg 2000.

hlavním faktorem např. v oblasti sociálního začleňování, kde NNO hrají významnou roli na národní úrovni v rámci otevřené metody koordinace. Občanský dialog je přímo spojen s rozvojem území a porozumění na místní úrovni. Partnerství prostupuje též mechanismem fungování strukturálních fondů. Při podávání žádostí o podporu ze strukturálních fondů na partnerské rozvojové projekty „musí být prokázáno, že se na přípravě strategie podíleli místní občané, místní neziskové organizace..., zpracovatel by měl být místní a veřejná správa.... (MMR, 2003:9)

Ústavní smlouva Evropské unie obsahuje článek I-47 o Zásadách participativní demokracie, v němž se orgány EU, občané a reprezentativní sdružení se mohou veřejně projevit, vyměňovat si své názory a vést „otevřený, transparentní a pravidelný dialog...s občanskou společností“ (Stulík, 2004: kap. 1) Stejně vyžaduje Evropská komise zapojit do přípravy strategických dokumentů (národní akční plány, národní programové dokumenty, místní programové dokumenty) veřejnost. Žádnou metodiku EK neposkytla, ale návod, jak zajistit úspěšné zapojení veřejnosti do strategického plánování lze shrnout z výše zmíněné Aarhurské úmluvy a se Sdělení EK č. 704 O posílení spolupráce při konzultacích a dialogu – všeobecné principy a minimální standardy pro konzultace Komise se zainteresovanými stranami. Jde tedy o:

- včasné informování veřejnosti o plánovaných záměrech
- poskytování potřebných informací
- zajištění dostatečného času pro zpracování připomínek
- informování o nakládání s připomínkami, vše veřejnou formou (webové stránky).

(Stulík, 2004: kap. 2)

Dle doporučení Evropské komise se občanským dialogem, participací a partnerstvím má zabývat i výzkum a to mezi oblastmi vzdělávání, dobrovolnický sektor, rozvoj informační společnosti, finanční zdraví NNO, strukturální fondy a NNO také vztahem mezi úřady a dobrovolnickým sektorem. „Dobrovolnické organizace mají být zapojeny do plánování služeb a politického rozhodování úřadů na všech úrovních.“ Snahou úřadů i NNO by měl být otevřený přístup k diskusi, k vzájemnému porozumění a práci na společných cílech a způsobu jejich dosahování. (Dohnalová, Malina, Müller, 2003: 89)

#### 1.1.4 Z pohledu všeobecné teorie

„Občanská společnost je společností založenou na solidaritě a svobodné a otevřené komunikaci. Důraz se klade na občanské ctnosti a v orientaci na veřejné dobro. Občanská společnost vytváří podmínky účasti na veřejném životě tak, jak to každý jedinec považuje za smysluplné“ (Dohnalová, Malina, Muller, 2003: 104). V ČR je zapojování veřejnosti do dění v komunitách teprve ve vývinu, existuje mnoho případů dobré, ale i špatné praxe, především v obcích a městech, kde zvolení zástupci preferují své vytipované neziskové organizace nebo vystupují, jako by měli neomezený mandát. Aktivní účastí občanů na řízení nebo rozvoji své obce se myslí účastnit se veřejných jednání, žádat spolupráci s veřejnou správou, přinášet do ní své názory a zkušenosti stejně jako konzultovat pocíťované problémy s představiteli obce nebo komunity. Oproti tomu stojí model pasivního občanství, kdy žádné partnerství občana, organizace a veřejné správy neexistuje. Občané v tomto případě přenechávají veškerou aktivitu svým zvoleným zástupcům. Otázkou v praxi je, do jaké míry je pasivita způsobená chování občanů a nebo přístupem veřejné správy.

Partnerství nepředpokládá, že by jeden či druhý partner měl více či méně pravdy, že by návrh jednoho nebo druhého byl lepší nebo že by jeden nebo druhý měl důležitější postavení ve společném projektu. Vzhledem k tomu, že neexistuje žádný model, který by byl jediné správný a obecně aplikovatelný, určují si obě spolupracující strany tato pravidla, postupy a obecné principy právě v partnerském jednání a to vzájemnou diskusí, zapojováním různých pohledů na věc, různými zkušenostmi, ale zároveň snahou o nalezení shody a oběma stranám vyhovujících závěrů. Prakticky jde o formální shodu na nějakém společném postupu či cíli, která je oboustranně nebo všestranně výhodná.

Neziskové organizace v tomto kroku mohou pomoci tím, že do diskuse zapojí i ty, kteří si myslí, že jejich názor není zajímavý nebo ty, kteří o záměru nejsou velmi informovaní a přesto by rádi byli a svůj názor zveřejnili. NNO tak pomohou přiblížit záměr komunitě v pozitivním světle a zároveň tak veřejnost povzbudí k zájmu o dění v jejím okolí. Tak se dá i zabránit vytvoření něčeho, pro co ve skutečnosti nejsou podmínky nebo co by bylo těžko uchopitelné. (Partnerství, 2001: *passim*).

### Obecné předpoklady efektivního partnerství – podle Romana Hakena:

„Mezi obecné předpoklady partnerství patří vzájemná důvěra, schopnost definovat cíle i parametry činností, schopnost komunikace včetně kontrolních mechanismů“. V tomto momentě přicházejí na řadu neziskové organizace a jejich schopnost přesvědčit veřejnou moc o tom, že partnerství s NNO a jeho prohlubování má své prokazatelné výhody.

Partnerstvím není delegace kompetencí v rozhodování na nižší úroveň. Z takového jednání se vytrácí sdílení společného zájmu a prostoru jako podmínka pro spolupráci. Pirožek a Novotná uvádějí:

„Být partnery znamená přijmout princip ‚rovnosti v různosti‘. Partnerství se odvíjí od schopnosti a dovednosti definovat ‚náš problém‘, je podmíněno znalostí prostředí a znamená aktivitu, kdy alespoň jeden z partnerů aktivně partnerství vyvolává a ve společném nalezeném prostoru ho rozvíjí.“ (Pirožek, 2003)

Podle výzkumu OECD (OECD, 2001) existují tři hlavní činnosti partnerství s dopadem na veřejnou správu:

1. Podpora využívání vládních opatření – partnerství věnuje pozornost žádostem o projekty a granty, připravuje rozvojové záměry, informuje cílové skupiny o veřejných programech apod.
2. Zacilení na místní potřeby – partnerství se věnuje konkrétním programům, které se snaží přizpůsobit místním poměrům a podmínkám. Poskytuje informace a přibližuje veřejné programy místním prioritám.
3. Propojení jednotlivých kroků – partnerství vykonává konkrétní činnosti z veřejných programů na místní úrovni. Tedy podílení se na výkonu činností plynoucích z partnerství.

*Výhody a nevýhody zapojování NNO do věcí veřejných* vyjmenovává *Návrh metodiky zapojování veřejnosti do přípravy strategických dokumentů autorů Davida Stulíka, Jany Svobodové a Zuzany Drhové takto:*

#### **1. výhody:**

- získávání důležitých informací, podnětů a názorů, které přispívají ke zkvalitnění zpracovávaných dokumentů
- aktivní předcházení možným nedorozuměním a následné kritice
- omezení možnosti manipulace s veřejným míněním;

## 2. nevýhody:

- nutnost dostatečné časové a finanční rezervy na konzultace s veřejností
- nutnost zajištění kvalitní komunikace (zamezení konfliktů, špatného pochopení...)
- neodborné vedení může přinést negativní nebo nulové výsledky
- podcenění partnera.

Je tedy nutné do procesu zapojit ty skupiny občanů nebo organizací, kteří se cítí nebo skutečně danou činností budou dotčeni (subjektivně nebo objektivně).

Zmíněná Metodika doporučuje vybírat si partnery z neziskových organizací, ale především takových, které mají již zkušenosti s konzultacemi a nebo partnerstvím, větší, plošněji působícími, zabývajícími se aktuálními tématy nebo celospolečenskými tématy – např. památkářské spolky, ekologické organizace, sociální organizace).

(Stulík, 2004, kap. 1 a 3)

V případě spolupráce kraje a NNO Ministerstvo pro místní rozvoj ve sborníku (MMR, 2003) uvádí stanovisko Romana Hakena z CpKP, podle něž existují tři základní problémy z pohledu NNO na uplatnění principu partnerství:

- neexistence jednotné metodiky (metodiky vůbec)
- různé (ne srovnatelné) podmínky pro účast partnerů
- nejednotný přístup k partnerským konzultacím a k vypořádání připomínek.

Výzkum fakulty sociálních věd UK Praha z roku 2001 o spolupráci krajské samosprávy a neziskového sektoru identifikoval 6 obecnějších problémových okruhů:

- krátká existence krajů a nedorozhodnuté finanční vztahy a kompetence uvnitř i navenek
- nejasně stanovená pravidla poskytování informací
- neformulovaný vliv NNO na veřejnou správu (kraj)
- tlak na NNO, aby se přizpůsobily chodu krajské samosprávy
- problematická dotační pravidla
- nerovné postavení (konkurenční) soukromých a veřejných NNO.

Z toho jednoznačně vyplývá komplikovaná situace jak na straně veřejné správy, konkrétně krajů, tak na straně neziskových organizací.

Problematiku participace a partnerství ze strany NNO zmiňuje i Zpráva Rady vlády pro NNO o neziskovém sektoru zpracovatelky Mgr. Terezy Vajdové, PhD. z roku 2003. Zpráva apeluje na důsledné uplatňování principu partnerství správci veřejných rozpočtů, na iniciativu v hledání partnerů pro dlouhodobou spolupráci, především se silnými, střešními

organizacemi. Dále vyzývá veřejnou správu k podpoře účasti NNO na přípravě programových dokumentů a vytvoření předpokladů pro obnovu a posilování NNO. Vzhledem k neexistenci dostatečných a kvalitních poznatků o neziskovém sektoru navrhuje vytvoření satelitního účtu NNO v systému národních účtů. S tím souvisí i nutná novelizace zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a zákon č. 117/2001 Sb., veřejných sbírkách jakož i přijmout zákon o daňových asignacích. (Vajdová, 2003)

### 1.1.5 Dokumenty pojednávající o spolupráci NNO a krajů na tvorbě PRK

#### 1.1.5.1 Strategie regionálního rozvoje České republiky (dále jen Strategie)

jako střednědobý programový dokument formuluje přístup státu k podpoře regionálního rozvoje. K úspěšné aplikaci regionální strukturální politiky Evropské unie na regionální rozvoj v České republice je zapotřebí několika kroků, mezi nimiž Strategie požaduje „zavést do praxe metodiku programových dokumentů...jako jsou regionální rozvojový plán...“ (Vláda ČR, 2000:42) Toto ustanovení jednoznačně určuje významnou roli strategickým dokumentům kraje, především Programu rozvoje kraje.

Samotný kraj nezabezpečí efektivní regionální rozvoj bez odezvy z praxe a od veřejnosti. Proto Strategie zahrnuje do Strategických cílů i strategický směr LP 1.1 Rozvoj občanských aktivit, kdy „(p)odporovány budou také občanské aktivity zaměřené na rozvoj měst a obcí a aktivity zaměřené na zvyšování informovanosti veřejnosti i její spoluúčasti na rozhodování“ (Vláda ČR, 2000:68)

#### LP 1.1 Rozvoj občanských aktivit

<i>Rozvojové aktivity strategického směru</i>	<i>Nositel aktivity</i> Zúčastněné subjekty
LP 1.1.1 Podpora výchovy a osvěty tolerance k menšinám a společenské integrace etnických skupin v regionech	<b>MPSV</b> , kraje, MŠMT, VI, OS
LP 1.1.2 Podpora občanských aktivit pro rozvoj měst a obcí	<b>Kraje</b> , MPSV, OS, obce
LP 1.1.3 Podpora informovanosti veřejnosti a její spoluúčasti na rozhodování ve veřejné správě	<b>Kraje</b> , MPSV, MV, RRA, OS, obce
LP 1.1.4 Podpora kulturních, vzdělávacích a sportovních akcí obcí a regionů	<b>Kraje</b> , MK, MŠMT, OS, VI, obce
LP 1.1.5 Podpora občanských aktivit ke zdravému způsobu života	<b>Kraje</b> , MZ, MŠMT, obce

Zdroj: Strategie regionálního rozvoje České republiky, 2000

Vysvětlivky: OS – občanské sdružení, RRA – Regionální rozvojová agentura, VI – vzdělávací instituce, MK, MZ, MŠMT a MPSV – ministerstva

a Strategický směr ŽP 3.1 Podpora ekologické výchovy a osvěty a účasti veřejnosti při rozhodování v oblasti ŽP v regionech, kdy „(r)ozvojové aktivity tohoto směru jsou zaměřeny na podporu ekologické osvěty, výchovy a vzdělávání, podporu činnosti environmentálně orientovaných nevládních neziskových organizací a programy podpory zapojování veřejnosti do rozhodování v oblasti životního prostředí, zejména v rámci posuzování vlivů na životní prostředí, územního plánování a dalších procedur“. (Vláda ČR, 2000: 84).

### 3.1 Podpora ekologické výchovy a osvěty

Rozvojové aktivity strategického směru	Nositel aktivity zúčastněné subjekty
ŽP 3.1.1 Programy ovlivňování hodnotového systému obyvatel regionu s cílem motivace veřejnosti k šetrnému chování zejména v oblasti racionálního využívání a úspor energií a omezování vzniku, třídění a využívání odpadů	<b>kraje</b> , obce, NNO, MŽP, MŠMT, MPO

Zdroj: Strategie regionálního rozvoje České republiky, 2000

Vysvětlivky: NNO – neziskové organizace, MŽP, MŠMT a MPO – ministerstva

Následující graf vyjmenovává všechny strategické cíle a směry regionálního rozvoje České republiky tak, jak je uvádí Strategie. Pouze ve strategickém směru Rozvoj občanských aktivit a Podpora ekologické výchovy a osvěty a účasti veřejnosti při rozhodování v oblasti ŽP v regionech počítá Strategie přímo s neziskovými organizacemi, kdy je dělí na občanská sdružení a neziskové organizace, čímž by neziskové organizace pomohly naplnit pouze 2 z 16 cílů regionálního rozvoje České republiky.

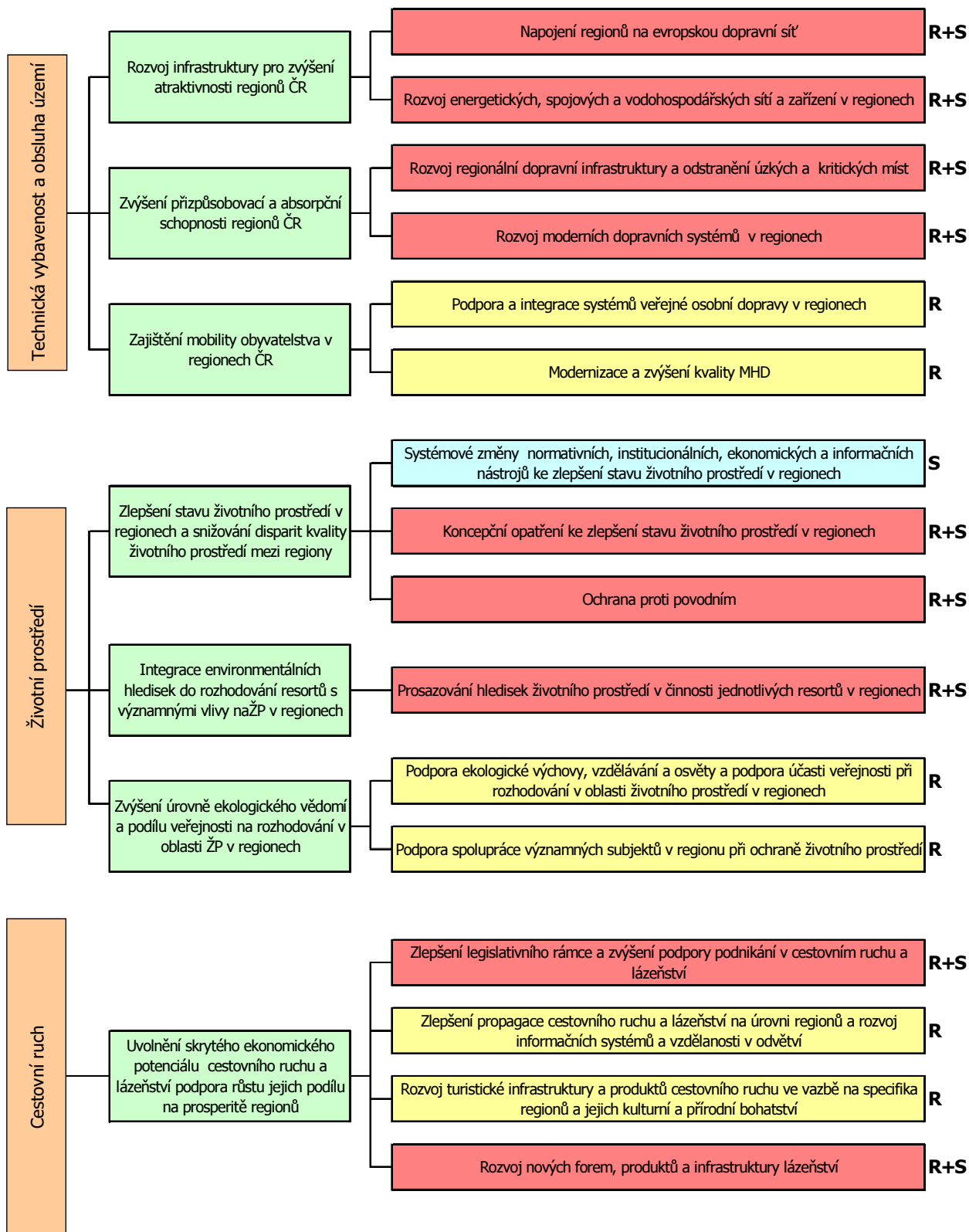


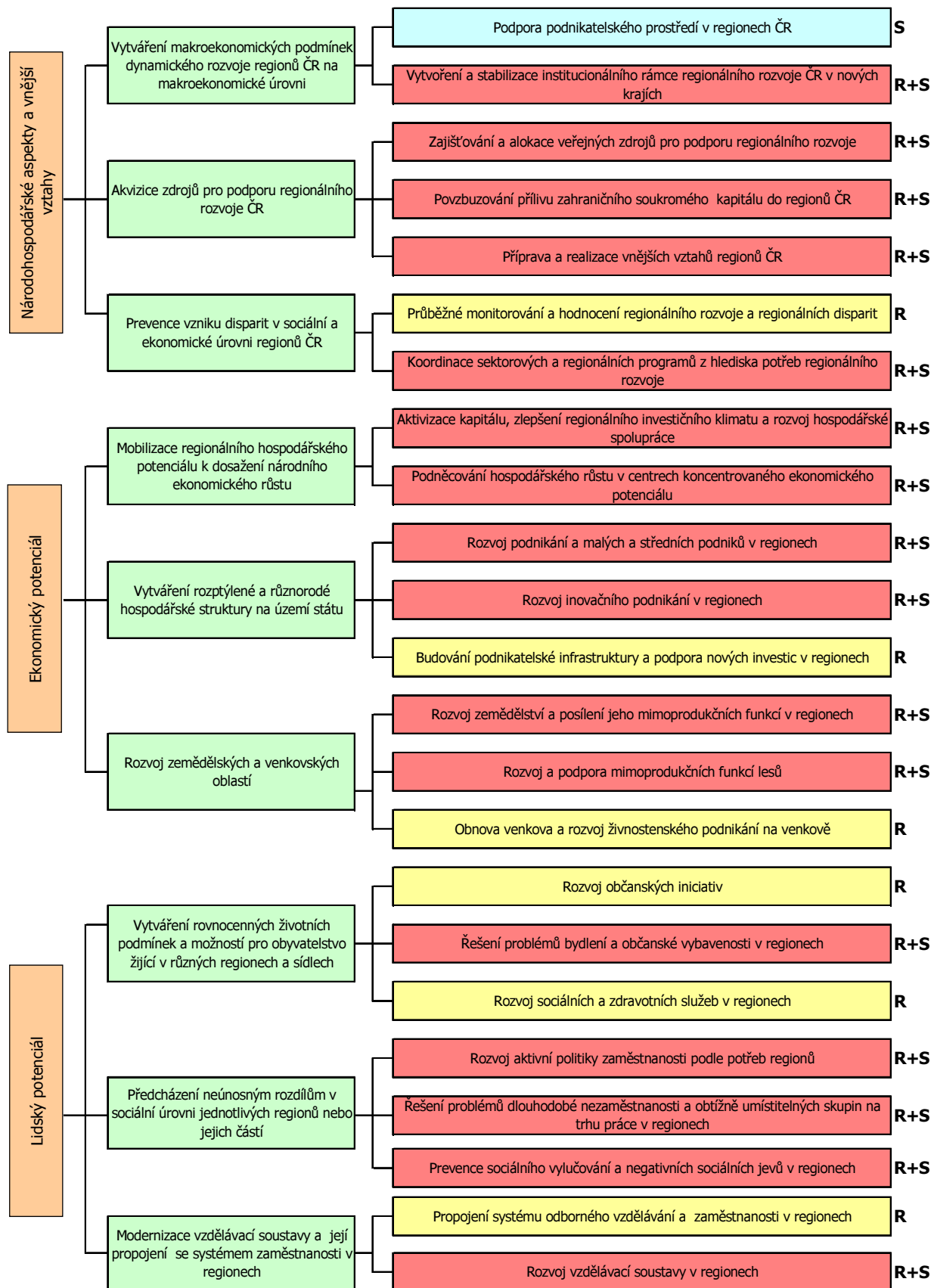
## Strategické cíle a směry regionálního rozvoje České republiky – pokračování

Problémové okruhy

Strategické cíle

Strategické směry





Zdroj: Strategie regionálního rozvoje České republiky, 2000

Vysvětlivky: R – zařazení do regionální politiky, S – zařazení do sektorové politiky

Modře – S, žlutě – R, červeně – R+S, zeleně strategické cíle, hnědě – problémové okruhy

Hlavními aktéry v regionálním rozvoji jsou kromě zákonodárné a výkonné složky státu, orgánů veřejné správy, regionálních rozvojových agentur a subjektů soukromého sektoru také subjekty neziskového sektoru v širším pojetí – komory, zájmová sdružení, agentury, poradní a koordinační výbory a orgány, nestátní neziskové organizace.

#### **1.1.5.2 Národní rozvojový plán (dále jen NRP)**

Je doplňkový dokument všech strategických rozvojových dokumentů České republiky, v našem případě Strategie regionálního rozvoje ČR. NRP je vytvářen pro rozvoj hospodářské a sociální koheze na období stejné jako programovací období Evropské unie, tedy v současné době 2007 – 2013. Základem pro strategie dalšího rozvoje a taktéž čerpání prostředků z evropských fondů se staly tři požadavky:

- nezbytnost posílení konkurenceschopnosti ČR, jejích regionů a jednotlivých aktérů
- posílení sociální soudržnosti

posílení vyváženého a harmonického rozvoje regionů.

NRP považuje sociální soudržnost za kvalitu společnosti, která se mimo jiné vyznačuje i tím, že „občané aktivně participují na věcech veřejných“. Dosažení požadavku č. 2, tj. dosažení sociálně soudržné společnosti s „vytvořeným systémem opatření podporujících sociální integraci skupin ohrožených nebo vystavených sociálnímu vyloučení, která disponuje sociální infrastrukturou dostupnou pro všechny obyvatele“ bude zajištěno aktivitami spojenými s rozvojem neziskového sektoru a to především:

- modernizací systému sociální ochrany
- podporou sociálního začleňování
- aktivní úlohou krajů a obcí
- podporou komunitního plánování
- integrací principu sociální ekonomiky
- kvalitní a dostupnou zdravotní a sociální infrastrukturou. (Vláda ČR, 2005)

#### **1.1.5.3 Program rozvoje kraje (dále jen PRK)**

Strategie regionálního rozvoje České republiky definuje strategický dokument rozvoje kraje jako základní koncepční dokument, který orientuje další rozvoj územního obvodu kraje na vymezené období.

Program rozvoje územního obvodu kraje (zkráceně Program rozvoje kraje a též PRK) jako taktický dokument, který konkretizuje strategické cíle a rozvojové aktivity ve formě

konkrétních opatření a projektů, určuje jejich nositele a stanoví způsob financování a implementace. PRK obsahuje zejména analýzu hospodářského a sociálního rozvoje územního obvodu kraje, charakteristiku slabých a silných stránek jeho jednotlivých částí a hlavní směry jeho rozvoje, vymezení regionů uvnitř územního obvodu kraje, jejichž rozvoj je třeba podporovat s ohledem na jeho vyvážený rozvoj, spolu s uvedením problémových oblastí, na něž má být podpora zaměřena včetně navrhovaných opatření, úkoly a priority v rozmístění a rozvoji občanské vybavenosti, infrastruktury, životního prostředí, sociální politiky, vzdělávání a dalších odvětví v jeho samostatné působnosti.

Každý PRK uvádí i aktéry a nositele činností PRK; k nim jsou přiřazeny cílové činnosti a cílové skupiny. „Orgány kraje tvoří základní stavební jednotku tvorby a realizace regionálního rozvoje v ČR, koordinují rozvoj svého územního obvodu, spolupracují s ústředními správními úřady státní správy a koordinují zájmy obcí ve věcech regionálního rozvoje nadobecního významu“. (Vláda, 2000)

#### Úloha krajů dle Strategie regionálního rozvoje ČR:

Samosprávné orgány krajů jsou základním článkem politiky regionálního rozvoje na krajské úrovni.

V rámci své samostatné působnosti budou koordinovat rozvoj svého kraje a zajišťovat zpracování, realizaci a kontrolu plnění programu rozvoje kraje. Dále budou provádět hodnocení vnitroregionální úrovně rozvoje, spolurozhodovat o alokaci veřejných prostředků, podporujících regionální rozvoj a poskytovat dotace a půjčky obcím a jiným právnickým osobám, působícím v obvodu kraje, budou zřizovat právnické osoby k podpoře regionálního rozvoje, např. regionální rozvojové agentury, spolupracovat při plnění celostátních úkolů podpory regionálního rozvoje, zajišťovat přípravu, realizaci a kontrolu plnění regionálních podpůrných programů včetně programů spolufinancovaných z fondu Phare a výhledově ze strukturálních fondů. V rámci zajišťování principu partnerství na regionální úrovni budou koordinovat záměry obcí či sdružení obcí ve věcech podpory regionálního rozvoje nadobecního významu.

Realizace Strategie v deklarovaném rozsahu vyžaduje splnění mnoha úkolů, mezi nimiž je přímo zmíněna podpora zapojení nestátních neziskových organizací a veřejnosti do realizace regionálních rozvojových aktivit.

#### 1.1.5.3.1 Program rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje

Program rozvoje kraje je základní střednědobý program podpory regionálního rozvoje na úrovni kraje, sestávající z cílených opatření a intervencí zaměřených na stimulaci rozvoje kraje. Zpracováním tohoto dokumentu byla pověřena společnost Berman Group ve spolupráci s Odborem strategického rozvoje kraje a jmenovanými pracovními skupinami.

Těžištěm je návrh rozvojové strategie kraje, jakým směrem se bude kraj nadále rozvíjet, a dále návrh priorit a opatření, které odpovídají na otázku, jak se bude navržená strategie realizovat.

Pro budoucnost jsou ale vhodným nástrojem, který by měl být využit pro zvýšení schopnosti krajů využívat příležitostí, které se ve spojitosti se strukturálními fondy nabízí.

Jako podklad pro tento dokument byly využity konkrétně analýza zaměstnanosti a lokální ekonomiky Olomouckého kraje, analýza nezaměstnanosti Olomouckého kraje a územní diferenciací Olomouckého kraje. Jako další byly použity koncepce a analýzy, které má k dispozici vedení Olomouckého kraje jako strategické dokumenty pro rozvoj jednotlivých oblastí, které má kraj ve své samosprávě. Mezi jinými šlo o Program rozvoje cestovního ruchu, Koncepce rozvoj podnikání v Olomouckém kraji, Zpráva o stavu životního prostředí, Sociálně demografická analýza Olomouckého kraje a další. Nakonec byly využity také publikace Statistického úřadu Olomouckého kraje a Úřadu práce Olomouc.

Ve strategickém dokumentu Olomouckého kraje jsou neziskové organizace nositeli těchto činností zabezpečující tyto priority: Podpora malého a středního podnikání mimo centrální urbanizovanou část kraje zejména cestou využití místních surovin a tradičních produktů, zvýšení konkurenceschopnosti, kvality a intenzity zemědělství a rozvoj mimo produkčních funkcí zemědělství a návazných zpracovatelských činností, rozvoj cestovního ruchu, rozvoj lidských zdrojů a podpora vzdělanosti, včetně vzdělávací infrastruktury, komunitní plánování sociálních služeb, modernizace a změna stávajících služeb a zvyšování jejich kvality, vzdělávání v oboru sociálních a zdravotních služeb a programy zabráňující sociální exkluzi.

V žádných jiných pasážích se o neziskových organizacích PRK Ol kraje nezmiňuje ani neuvádí, které konkrétní činnosti k dosažení cílů je nutné zajistit. Na žádném místě v dokumentu není uvedeno, které oblasti kraje jsou pokryty působením neziskových

organizací a stejně tak chybí jakákoliv analýza nebo graf o neziskovém sektoru v kraji vůbec. (Berman, 2005)

#### 1.1.5.3.2 Program rozvoje územního obvodu Královéhradeckého kraje

PRK Královéhradeckého kraje neuvádí, jaké cíle a směry kraj sleduje, kdo je nositelem činností. PRK je zde chápán jako analýza současného stavu regionu. K PRK náležejí podrobné dílčí analýzy, kde je pospáno směřování kraje, např. Koncepce rozvoje cestovního ruchu, Pasport dopravy, Analýza sociálních služeb a sociální práce, Výroční zpráva o stavu a rozvoji východně vzdělávací soustavy, Vstupní úvaha k politice bydlení. O neziskových organizacích se PRK zmiňuje ve třech případech.

##### 1. druhy sociálních služeb v Královéhradeckém kraji

PRK vyjmenovává druhy činností, kterými se NNO zabývají. Tuto část je však nutné rozpracovat podle cílových skupin klientů. Kraj plánuje přejít na koncepci samosprávných sociálních služeb, tedy upustí od provozování svých vlastních sociálních organizací a bude sociální služby nadále pouze finančně podporovat a zajišťovat odbornou nebo technickou pomoc. K tomu slouží záměr Komunitního plánování sociálních služeb, který je zaměřen především na stanovení potřebnosti sociálních služeb a jejich vzájemné provázání jako i stanovení jednotných pravidel dostupnosti financí apod.

##### 2. ekologické vědomí

Část popisuje působení NNO v oblasti životního prostředí. Dle všech předpokladů přetrvává v kraji nedostatečná komunikace veřejné správy a veřejností, informovanost a úroveň ekologické výchovy je rozdílná.

##### 3. v oblasti Lidské zdroje a Ekonomický rozvoj

Nepřímo zmiňuje neziskové organizace a to tak, že vyjmenovává činnosti, které samy NNO zabezpečují (např. rozvoj konjunkturálních forem cestovního ruchu, rozvoj přeshraničních projektů na podporu cestovního ruchu, využití kapacit pro služby a řemesla, zavedení komunitního plánování sociálních služeb, podpora spolkového života, využití alternativních vzdělávacích programů...)

(Královéhradecký, 2003)

#### 1.1.5.3.3 Program rozvoje Plzeňského kraje

V tomto dokumentu jako v jediném ze všech tří Programů rozvoje kraje (Olomoucký, Královéhradecký, Plzeňský) je uveden seznam členů pracovních a odborných skupin, které se podílely na zpracování PRK. V seznamu je uvedeno devět zástupců neziskových organizací, konkrétně Agentura ochrany přírody a krajiny, Další vzdělávání dospělých, Centrum pro komunitní práci Západní Čechy, Spolek přátel místních drah, další NNO nevyjmenovány.

Dokument je „komplexní sociálně-ekonomický rozvojový dokument kraje. Je nástrojem krajské samosprávy k rozhodování o způsobech stimulace ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje na území kraje.“ (Plzeňský, 2002: 3)

O neziskových organizacích se píše v:

##### 1. části pojednávající o Společenství občanů

„Pozitivní potenciál, který v sobě nesou občanské skupiny, spolky a organizace, není v současné době stále ještě plně získán pro působení v oblastech, které samotná státní správa nebo samospráva nedokáže z různých důvodů dostatečně kvalitně nebo rychle řešit. Pro využití občanské iniciativy je vhodné rozvíjet způsoby komunikace veřejné správy s veřejností.“ (Plzeňský, 2002:16-17)

##### 2. části pojednávající o Sociální péči.

Zde je zmínka o nezastupitelné roli privátních charitativních subjektů a nestátních neziskových organizací.

##### 3. oblasti Životního prostředí.

Ve srovnání se starými zeměmi EU je ekologická výchova a osvěta nedostatečná, nutné je vtáhnout veřejnost do debaty.

V PRK Plzeňského kraje nejsou NNO uvedeny jako nositelé činností, ale jako očekávaní příjemci, především ve smyslu podpory neziskových organizací krajem, tzn. kraj neočekává aktivní účast neziskových organizací na činnostech krajského úřadu. Také Plzeňský kraj připravuje vydání dílčích koncepcí rozvoje různých oblastí, např. cestovního ruchu, nakládání s odpady, ochrana ovzduší, energetická koncepce aj.

## 1.2 Poznatky z dosavadních výzkumů

Jedná se o výzkumy týkající se všeobecné spolupráce NNO a veřejné správy, ovlivňování veřejné politiky neziskovými organizacemi, a komunitní práce, které jsem měla k dispozici na prostudování. *Jejich podstatu uvádím v příloze diplomové práce.*

Všechny analyzované výzkumy se zabývají vztahem neziskových organizací a veřejné správy z různých úhlů pohledu. Např. vlivem neziskových organizací za veřejnou politiku, zapojování NNO do veřejných věcí, naplňování principu partnerství mezi NNO a veřejnou správou, zapojení NNO do regionálního plánování a do tvorby rozvojových dokumentů. Dva výzkumy si vybraly za cíl obecnější téma – charakteristiku stavu občanské společnosti v České republice (konkrétně v roce 2003 výzkum Vlády ČR a v roce 2004 mezinárodní výzkum CIVICUS). Pouze jeden výzkum je zahraniční, ale realizovaný českou výzkumníci.

Výzkumy byly realizovány v rozmezí let 2000 – 2005 a provedeny na cílových skupinách úředníci veřejné správy a zástupci neziskového sektoru při kombinaci kvalitativních i kvantitativních metod výzkumu. Vzhledem k prostorovému působení neziskových organizací v rámci ČR použili výzkumníci dotazníky a v místě svého působení i rozhovory. Pouze v případě mezinárodního výzkumu CIVICUS byly dotazy položeny rovnoměrně plošně ve všech krajích České republiky a ve snaze obsáhnout co nejširší záběr respondentů z řad neziskových organizací (to bylo možné vzhledem k finančnímu rozpočtu výzkumu a vzhledem ke stejné metodice ve všech zemích, v nichž se výzkum realizoval).

Výzkum (CIVICUS) se snažil vystihnout i metodou SWOT analýzy silné a slabé stránky české občanské společnosti. Mezi silné stránky řadí především schopnost českého neziskového sektoru problémy pojmenovat a schopnost je v krajním případě řešit. Bohužel tomu nepomáhají slabé stránky a to hlavně nedostatek profesionálů v neziskovém sektoru a zároveň malá snaha vzájemné komunikace vně i mimo sektor. Zajímavým postřehem je názor neziskových organizací, že pro zlepšení vztahů s veřejnou správou je nutné ji přesvědčit o kvalitách NNO, protože úředníci jsou nedůvěřiví. Podstatné je poukázat na tzv. multiplikační efekt NNO – nejen ekonomické výsledky regionu, ale i posilování občanské společnosti.



### Výzkumy se shodují na těchto závěrech:

- Neexistují žádná závazná pravidla nebo kodex komunikace mezi NNO a veřejnou správou. V rámci jednotlivých krajů se vyskytují dílčí dokumenty toto upravující přímo, ale i přesto je takový dokument výjimkou a ne všeobecně dodržován.
- V přístupu ke komunikaci s veřejnou správou jsou aktivnější neziskové organizace. Úřady většinou celospolečenské problémy ze své vlastní iniciativy neřeší, ale výzkumy ukázaly zájem krajů o spolupráci s NNO, ale pouze v případě, že úřadu NNO ukáží, co by měl řešit a že se samy NNO chtějí do řešení zapojit.
- Ať úředníci nebo neziskové organizace – obojí kritizují svůj protějšek pro nezájem. Nezájem NNO pramení z neznalosti prostředí, z nedostatku času nebo z nedostatku lidského potenciálu, který by se soustředil mimo cílovou činnost NNO na aktivní spolupráci s veřejnou správou. Nezájem veřejné správy pramení v nedůvěře v neziskové organizace, v nevědomosti, jak s NNO jednat, a v záporném postavení vedoucích představitelů k NNO.
- Neexistuje zpětná vazba ani dostatečné informování. Tento závěr platí pro obě strany, jak NNO, tak veřejnou správu. Ani jeden subjekt není zvyklý včas a plně informovat o své činnosti další organizace. Některé NNO mají problém s přístupem k informovanosti vůbec z důvodu svého amatérského řízení. Kraj naopak spoléhá na všeobecný přístup k internetu, což není neziskovými organizacemi považováno za spolehlivý nástroj informování.
- NNO se chtějí zapojit do přípravy strategických dokumentů, ale pouze formou připomínkování. Nemají zájem být přímými účastníky tvorby dokumentu, např. jednání u kulatých stolů, pořádání seminářů, workshopů, výzkumů... Zdůvodňují to opět nedostatečnými kapacitami (finance, lidské zdroje, technické vybavení).

Ze zmapování situace jednoznačně vyplývá malá účast neziskových organizací na rozhodování o veřejných záležitostech i přesto, že prostor k tomu je vytvořen (i když není velký a nijak oficiálně stanovený). Podle názorů jak NNO tak úředníků kvalita komunikace záleží především na zájmu neziskových organizací a na tom, jak jsou schopny využít svůj potenciál k mobilizaci dalších účastníků na tvorbě strategií, tzn. i veřejné správy.

## **2 Výzkum vztahu neziskových organizací a vybraných krajů**

(a jejich spolupráce na přípravě strategického rozvojového dokumentu kraje)

### **2.1 Cíl výzkumu**

Cílem bylo zmapovat situaci ve třech krajích České republiky a tamních neziskových organizacích (dále jen NNO) v oblasti zapojování do přípravy nebo tvorby strategických rozvojových dokumentů kraje, konkrétně Programu rozvoje kraje<sup>7</sup> (dále jen PRK). Zajímalo mě, zda se NNO vůbec do procesu tvorby PRK zapojují, jak eventuelní spolupráce probíhala, zda jim spolupráce něco přinesla, popřípadě proč se NNO nezapojují apod. Dílčím cílem bylo srovnání všech tří krajů s detailnějším pohledem na Olomoucký kraj.

Pro lepší orientaci v textu uvádím pro jednotlivé krajské rozvojové dokumenty zkratku PRK a to z důvodu různého pojmenování a zkracování názvu těchto dokumentů v krajích.

### **2.2 Hypotézy**

Podle teorie mi vycházejí tyto hypotézy:

- a) PRK jako dokument zastřešující činnost kraje v rozvojových aktivitách**
- b) NNO se zapojují do přípravy PRK v rámci spolupráce s krajem**
- c) NNO a kraj spolupracují**
- d) zapojení NNO do tvorby PRK je důležitá a potřebná.**

Pojmy z hypotéz vysvětluji v teorii na začátku mé diplomové práce.

Na základě malého předvýzkumu, který jsem si udělala na Prostějovsku mezi neziskovými organizacemi musím hypotézy doplnit o:

- e) NNO často kritizují krajské úředníky pro jejich nezájem o neziskový sektor**
- f) krajský úřad funguje jako nekompromisní stroj**
- g) krajský úřad spolupracuje jen s velkými neziskovými organizacemi**
- h) NNO Program rozvoje kraje nezajímá, mají svých starostí dost.**

---

<sup>7</sup> V každém kraji existuje několik různých strategických dokumentů, já jsme se zaměřila pouze na celkovou Strategii rozvoje kraje.

Z tohoto je patrné, že praxe je odlišná od teorie. Neziskové organizace dost kritizovaly krajský úřad za nezáměr o tematiku neziskového sektoru, o to „co neziskovky pálí“. Program rozvoje kraje (v Olomouckém kraji nazývaný Program rozvoje územního celku Olomouckého kraje) neziskové organizace „nezajímá, protože máme svých problémů dost a soustředíme se jen na naše zaběhnuté aktivity“.

Z důvodu, kdy mi neziskové organizace řekli, že kraj oslovuje jen velké organizace, jsem oslovila Prostějovskou koalici neziskových organizací (dále jen PRKNO) s tématem spolupráce NNO a krajského úřadu na přípravě nebo tvorbě PRK. Pokud byla hypotéza správná, pak PRKNO mělo být do těchto aktivit zapojeno. Bohužel PRKNO v současné době ztrácí na svém významu, NNO nemají dále zájem se sdružovat v nějaké zastřešující organizaci a PRKNO se nachází ve fázi, kdy pravděpodobně změní své cíle činnosti. Proto s krajem v kontaktu není.

### 2.3 Výzkumný vzorek

Pro účely výzkumu jsem zvolila dva vzorky. Neziskové organizace a krajské úředníky. První skupinu tvoří neziskové organizace se sídlem v Olomouckém, Královéhradeckém a Plzeňském kraji. Druhý vzorek obsahuje úředníky z Olomouckého, Královéhradeckého a Plzeňského krajského úřadu. Výběr počtu NNO jsem zvolila podle studie Terezy Vajdové Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje.<sup>8</sup> Všechny tři zvolené kraje mají kolem 2700, tj. podobný počet, registrovaných neziskových organizací. Dalším kritériem výběru bylo statistické porovnání krajů. Záměrem bylo ukázat situaci v ekonomicky rozdílných krajích. Pro tuto analýzu jsem využila brožuru Ministerstva pro místní rozvoj z roku 2005 s názvem Česká republika – Portréty krajů. Rozdíl je patrný mezi Olomouckým a oběma dalšími kraji. Olomoucký kraj je kraj s vysokou nezaměstnaností, s nejnižším HDP na 1 obyvatele, má nejvyšší počet obyvatel se základním vzděláním. Všechny tři kraje jsou srovnatelné co do velikosti území, typu regionu jako příhraniční, úbytku obyvatel, atraktivity území pro zahraniční investory (významné zemědělství v jedné části kraje, v další části kraje potenciál cestovního ruchu). Záměrně jsem neoslovovala NNO, o kterých jsem věděla, že s krajem spolupracují.

---

<sup>8</sup> Mezinárodní akční výzkumný projekt koordinovaný organizací CIVICUS, Praha 2005. Str. 32, tabulka 6.

Druhým kritériem výběru byla fungující e-mailová adresa, sídlo v kraji a organizační forma. Pro reprezentativnost vzorku jsem chtěla oslovit po několika zástupcích občanského sdružení, o.p.s., nadace a nadačního fondu. Bohužel ne v každém kraji působí např. o.p.s. s funkční e-mailovou adresou, z velkého počtu organizací v kraji má většina formu občanského sdružení. Tato redukce spolu způsobila, že jsem nakonec dotazníkem oslovila:

- v Olomouckém kraji – 1 nadaci, 1 nadační fond, 1 o.p.s. a 42 občanských sdružení (dále jen o.s.), celkem tedy 45 NNO
- v Plzeňském kraji – 1 nadaci, 1 nadační fond, 1 o.p.s. a 21 o.s., celkem 24 NNO
- v Královéhradeckém kraji - 1 nadaci, 2 nadační fondy a 27 o.s, celkem 30 NNO.

Kontakty na neziskové organizace jsem získala z <http://www.icn.cz/dbnno/asp/search.asp><sup>9</sup>

Na krajských úřadech jsem kontaktovala co nejvíce možných odborů, které dle mého názoru, mohly mít na přípravě PRK podíl. Neptala jsem se všech úředníků, jen vedoucích odborů nebo oddělení (především z odborů strategického rozvoje, sociálního, životního prostředí, školství, zemědělství a cestovního ruchu – každý kraj má jiný název odborů i jinou strukturu oddělení). Taktéž dotazníkem jsem se ptala:

1. v Olomouckém kraji – 11 úředníků. Dalších 6 úředníků v Olomouckém kraji jsem požádala o rozhovor;
2. v Plzeňském kraji – 5 úředníků
3. v Královéhradeckém kraji – 5 úředníků.

Celkem jsem tedy odeslala 120 dotazníků, z toho oslovila 99 NNO a 27 krajských úředníků.

## 2.4 Metody výzkumu

Pro testování mých hypotéz jsem využila především dotazníku a v případě olomouckých krajských úředníků jsem zvolila rozhovor.

Dotazník obsahoval 25 otázek pro neziskové organizace a 24 otázek pro krajské úředníky. Otázky byly strukturované, nabízely nejčastěji odpověď ano/ne. Polovina z otázek bylo otevřených s ponechanou možností pro odpověď. Úředníci měli částečně

---

<sup>9</sup> Databáze neziskových organizací na [www.neziskovky.cz](http://www.neziskovky.cz) .

odlišné otázky od NNO z logických důvodů – nemohu se ptát úředníků, jak velká je jejich organizace, čím se zabývá nebo jakou organizační formu má.

Dotazník jsem odeslala e-mailem z technických důvodů i z důvodu mého omezeného rozpočtu. Nelze tak dosáhnout anonymity, ale to nebyl můj záměr. Do výsledků výzkumu samozřejmě názvy organizací ani konkrétní krajské odbory uvádět nebudu. Všechny organizace i krajští úředníci měli asi měsíc na vypracování a zaslání zpět. Nechyběl ani průvodní dopis – žádost o vyplnění a vysvětlení mého výzkumu.

Z rozeslaných dotazníků (celkem 120) se mi jich vrátilo jen 20%, tj. 18 z neziskových organizací a 6 od krajských úředníků (po třech z Olomouckého a Královéhradeckého krajského úřadu), přičemž z Plzeňského krajského úřadu neodpověděl ani jeden úředník.

Přišlo mi asi 5 odpovědí od NNO s tím, že dotazník vyplňovat nechtějí. A to z důvodů časových, nezájmu nebo nesouhlasu s výzkumem.

Dotazníkové šetření bylo provedeno v lednu a únoru 2007.

Úředníky z Olomouckého krajského úřadu jsem oslovila i žádostí o osobní rozhovor. Ze šesti úředníků mi vyšlo vstříc pět. Bohužel se mi nepodařilo získat odpověď od pro mé účely nejdůležitější osoby a to od vedoucí Odboru strategického rozvoje. Na mé tři žádosti nereagovala ani jednou. Stejné problémy jsem měla při oslovování ostatních úředníků, musela jsem je kontaktovat několikrát po sobě a stále „se připomínat“, aby si na náš rozhovor udělali čas, přesto, že to slíbili dopředu.

Úředníkům jsem kladla z počátku stejné otázky jako v dotaznících, snažila jsem se vést strukturovaný rozhovor. V průběhu rozhovoru se však často odkláněli od tématu, nakonec se jednalo o nestandardizované rozhovory a vytvořili mi tak samostatnou část mého výzkumu a to kvalitativní výzkum – o tomto pojednávám dále v analýze výzkumu.

Rozhovory jsem vedla vždy v jejich kanceláři na Krajské úřadě v Olomouci, během pracovní doby a to v době listopad 2006 až únor 2007.

## **2.5 Výsledky výzkumu a jejich analýza**

### **2.5.1 Dotazníkové šetření – neziskové organizace**

Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 18 neziskových organizací. Za organizaci odpovídali především ředitelé nebo předsedové, v menší míře projektoví

manažeri. Několik neziskových organizací poslalo zpět nevyplněný dotazník s omluvou za prázdné kolonky. Důvodem byl jejich nezájem o problematiku, nesouhlas s výzkumem nebo nechtěli odpovídat z důvodu opatrnosti – nevěřili tomu, že by jejich jména ve výzkumu nefigurovala.

Všechny odpovědi jsem rozdělila podle krajů, tak budu koncipovat i mé závěry s tím, že se podrobněji zaměřím na Olomoucký kraj.

<b>Tabulka 1: Jaká je organizační forma Vaší organizace?</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
nadace		1	1
nadační fond občanské sdružení o.p.s.	5	6	5
církev/církevní spolek			
družstvo			
jiné			
<b>Celkem</b>	<b>5</b>	<b>7</b>	<b>6</b>

Většina neziskových organizací, které odpověděly na dotazník, jsou občanské sdružení. Jen z Olomouckého kraje a z Královéhradeckého kraje odpověděla vždy 1 nadace. V každém kraji jsem oslovila minimálně jeden nadační fond a o.p.s., ale bez odpovědi. Bohužel vzhledem k mým omezeným možnostem co do velikosti výzkumu jsem musela zvolit redukci vzorku podle předem stanovených kritérií a to má za následek malou pestrost organizací formy respondentů.

<b>Tabulka 2: V jaké oblasti působí Vaše organizace?</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
dobrovolnictví		1	1
sociální služby	2	4	1
zdravotnictví	2		1
mezinárodní aktivity	2	1	2
náboženství			
kultura a umění	1		2
rozvoj obce, území,	1	1	1

komunity			
obrana práv a zájmů			1
profesní organizace, odbory			
vzdělávání a výzkum		2	2
ekologie	1		1
sport a rekreace	1		1
školství		1	
práce s dětmi	2	2	3
politika		1	
jiné	2	2	1

Všechny organizace zařadily do pole svého působení několik oblastí. Většina spojila působení v sociálních službách i s prací s dětmi a s možností „jiné“. V Olomouckém kraji nejvíce z respondentů působí právě v sociálních službách, dále ve vzdělání a výzkumu, práce s dětmi a „jiné“. Na dotazník odpověděla jedna organizace zabývající se politikou a jedna organizace zabývající se školstvím – v ostatních krajích takové organizace na dotazník neodpověděly. V obou dalších krajích patří mezi oblasti největšího zájmu NNO mezinárodní aktivity, rozvoj území, práce s dětmi a také „jiné“. Pouze jeden z respondentů pracuje na obraně zájmů a práv a ve školství. Z odpovědí vyplývá, že dotazník nevyplnila ani jedna náboženská nebo profesní či oborová organizace.

Pod kolonku „jiné“ napsaly organizace: implementace udržitelného rozvoje, historická doprava a technika, publikační činnost, bezpečnost, prevence kriminality, matky na mateřské dovolené a s dětmi, senioři, rodinné a osobnostní poradenství. Většina z toho se dá zařadit do mnou předem zvolených kolonek, např. sociální služby nebo ekologie.

<b>Tabulka 3: Počet členů organizace</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
Do 10	1	0	1
10 - 50	2	4	3
50 - 100	1	3	1
100 a více	1	0	1

Polovina z respondentů jsou organizace, které mají mezi 10 a 50 členy (v dotazníku jsem nespécifikovala, zda se mají organizace započíst i zaměstnanci nebo ne. Jedna organizace konkrétně vyjmenovala i členy správní rady a představenstvo, jedna z oslovených nadací dokonce i partnery nadace a pravidelné donátory). 5 organizací uvedlo počet členů do 100, jen dva respondenti byli malé organizace do deseti členů a také dvě organizace byly velké o více než stu členů.

	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
Do 10 let	2	4	1
10 - 50 let	3	3	4
50 - 100 let	0	0	0
100 let a více	0	0	1

10 organizací je dlouhodobě fungujících. Některé organizace v dotazníku uvedly i datum vzniku, některé ne, ale všechny organizace jsou mladšího věku. Fungují maximálně 30 let, většina ale vznikala v 90. letech. Jedna NNO funguje více než 100 let a to Klub českých turistů v Královéhradeckém kraji.

<b>Tabulka 5: Máte stálý zdroj financování?</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
ano	2	5	5
Ne	3	2	1

<b>Tabulka 6: Kolik má organizace zdrojů financování?</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
1	0	0	0
1 - 5	1	4	2
více než 5	4	3	4

11 organizací má více než pět zdrojů svého financování. Přesto, že většina organizací má stálý zdroj financování, ani jedna organizace nemá pouze jeden stálý. 1/3 dokonce nemá stálý zdroj financí.

Žádná organizace neuvédla, z jakých zdrojů čerpá své finance, zda využívá donátorů, příspěvky svých členů, grantů veřejné správy, Evropské unie nebo jiných, např. soukromých zdrojů. Toto je námětem pro další zjišťování, ne-li pro samotný výzkum – jaké, jak a na jaké aktivity využívají NNO finanční zdroje.



<b>Tabulka 7: Má Vaše organizace pevnou strukturu?</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
ano	5	7	5
ne	0	0	1

Pouze jedna z osmnácti organizací uvedla, že její hierarchie moci a pravomocí, rozhodování, řízení není pevně stanovena. Ostatní organizace mají pevnou strukturu, předpokládám, že předsedu, ředitele, dále účetní, projektové manažery, další zaměstnance a členy. Nicméně přesná specifikace struktury chybí ve všech odpovědích.

<b>Tabulka 8: Oslovil kraj NNO?</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
ano	2	5	2
		Komunitní plánování	Tvorba strategie rozvoje kraje
		Prevence kriminality	Příprava Mediačního centra
			Podpora dětí a mládeže v oblasti sportu
			Prevence kriminality
ne	3	2	4

V tabulce 8 jsou uvedeny programy nebo projekty, se kterými kraj oslovoval neziskové organizace a vyzýval je ke spolupráci na jejich přípravě nebo realizaci. Jen v jednom případě vyzval krajský úřad (Královéhradecký krajský úřad) neziskové organizace ke spolupráci na tvorbě strategie rozvoje kraje. Ostatní neziskové organizace tuto spolupráci nevedly. Přesto Královéhradecký kraj spolupracoval pouze se dvěma ze šesti respondentů na rozdíl například od Olomouckého kraje, kde kraj vyzval více než 70% organizací. Olomoucký kraj vyzval neziskové organizace k práci na přípravě Mediačního centra v Olomouci, v programu Komunitního plánování, v prevenci kriminality. Prevence kriminality je společný projekt také Plzeňského kraje a NNO, které ještě navíc pracují s krajem na programech podpory dětí a mládeže v oblasti sportu. I přes tyto náznaky spolupráce Plzeňský kraj NNO nevyzýval k aktivitě na společných projektech, což uvedla více než polovina dotázaných.

Z této tabulky je patrný zájem Olomouckého kraje na spolupráci s NNO, minimálně na přípravném řízení různých projektů, bohužel ne na PRK. Ostatní krajské úřady se neukázaly jako aktivní článek společných projektů s NNO.

<b>Tabulka 9: Jste/nejste spokojeni s komunikací s krajem?</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
spokojeni	2	3	2-3
nespokojeni	3	2	2-3

Tabulka 9 mluví o tom, jak jsou neziskové organizace spokojeny s přístupem krajských úředníků k vzájemné komunikaci. Celkem 3 organizace nechtěly na tuto otázku odpovědět. V Královéhradeckém kraji odpovídaly všechny neziskové organizace podobně – ani kladně, ani záporně. V Olomouckém kraji dvě neziskové organizace neodpověděly vůbec, další tři spokojeny jsou, dvě nejsou. V Plzeňském kraji je více organizací nespokojeno než spokojeno. Tedy celkově většina organizací spokojena není.

Organizace i uvedly i konkrétně klady:

+ spokojenost s přístupem samotných úředníků a referentů

+ nové příležitosti pro NNO

a zápory komunikace s krajem:

„Úředníci mají dost své práce a spolupráce s NNO je jim přítěží“. „Je nutné zvýšit spolupráci se studentskými organizacemi, na projektech a častější kontakty“. „Nejsem spokojeni se způsobem financování“. „Nemáme dostačující možnosti získání financí“.

Celkově se neziskové organizace shodly na tom, že neexistuje zdravý partnerský vztah mezi krajem a NNO. A pokud existuje, tak jen s velkými a vlivnými NNO, jako např. v Olomouckém kraji s CpKP nebo Arcidiecézní charitou.

<b>Tabulka 10: Znáte PRK? Pokud ano, co si o něm myslíte?</b>			
	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
ano	3	1	4
ne	2	6	2

Z odpovědí na otázky, zda NNO znají program rozvoje svého kraje vychází zajímavá skutečnost. V Olomouckém kraji 6 organizací ze 7 PRK nezná! V ostatních dvou krajích většina neziskových organizací rozvojový krajský dokument zná a souhlasí s ním nebo ho považuje za dobrý.

Polovina z obeznámených organizací si myslí, že:

- program rozvoje Královéhradeckého kraje je příliš obecný a rozsáhlý
- a že se nedotýká malých organizací;
- program rozvoje Plzeňského kraje „není nic moc“ a že mívá malé organizace.

V Olomouckém kraji se žádná nezisková organizace k názoru na PRK logicky nepřipojila ani se k tématu v tomto bodě nijak nevyjadřovala.

	Plzeňský kraj	Olomoucký kraj	Královéhradecký kraj
ano	4	4	3
ne	1	0	0

Na tuto otázku dotazníku odpovědělo jen 12 z 18 organizací, ostatní neuvedly důvod, proč neodpověděly. Všechny z odpovědí, až na jednu organizaci v Plzeňském kraji, hovoří o kontaktech NNO a krajských úředníků. Organizace ve svých odpovědích nespecifikovaly, o jaké oddělení nebo odbory na krajských úřadech se jedná ani neuvedly, jak časté kontakty jsou.

V Plzeňském a Královéhradeckém kraji se vzájemně kontaktují NNO a úředníci jen kvůli možnostem získání financí z grantů a navíc organizace kraj kritizuje za to lhostejný přístup. Kraj s NNO komunikuje pouze „když se mu chce“.

V Olomouckém kraji neziskové organizace jsou v kontaktu s úředníky kromě různých společných projektů nebo grantů také z důvodu vzájemného informování o činnosti jedné nebo druhé strany.

V tabulce 11 jsem zjišťovala podrobnosti o vztahu programu rozvoje kraje a neziskových organizací. Otázky jsem spojila do jedné tabulky vzhledem k tomu, že významově ani logicky je nelze oddělit. Otázky navazují na sebe a prohlubují vždy předchozí. Pro kraje jsem zvolila samostatné tabulky, aby byly patrné rozdíly.

<b>Tabulka 11:</b>	
<b>Byli jste účastníky přípravného řízení PRK?</b>	
<b>Oslovil vás kraj nebo jste se sami angažovali?</b>	
<b>Jak spolupráce probíhala?</b>	
<b>Jaká byla Vaše funkce?</b>	
<b>Jste spokojeni nebo byste něco změnili?</b>	
<b>Pokud jste osloveni nebyli, měli byste zájem se na přípravě PRK podílet?</b>	
<b><i>Plzeňský kraj</i></b>	
ano	1
ne	4
Neziskové organizace říkají: „Sami jsme se angažovali“.	
„Byli jsme zástupce poskytovatele služeb“.	
„Změnil bych pravidla přístupu k financování“.	
„Kraj neměl zájem o naši účast, resp. o účast NNO, není politická vůle“.	
„Spolupracujeme s tím, kdo má zájem, tzn. kraj nepotřebujeme“.	
<b><i>Olomoucký kraj</i></b>	
ano	0
ne	7
Neziskové organizace říkají: „Aktivita by měla vycházet přímo z krajského úřadu“.	
„Měli bychom zájem se účastnit“.	
„Neměli bychom zájem se účastnit, není to pro malé organizace“.	
<b><i>Královéhradecký kraj</i></b>	
ano	1
ne	5
„Byli jsme tvůrci programu“.	
„Pravidelně jsme se setkávali“.	
„Monitorovali jsme požadavky a jejich zapracování do strategie“.	
„Jsme spokojeni“.	
„Měli bychom zájem se na přípravě podílet“.	
„Měli jsme zájem, ale vzhledem k soukromým povinnostem vedoucí NNO to nevyšlo“.	

Pouze jedna organizace z Plzeňského a jedna organizace z Královéhradeckého kraje byly účastníky přípravného řízení programu rozvoje kraje. Což odpovídá v průměru 17% respondentů. V případě Olomouckého kraje dokonce ani jedna NNO, která vyplnila dotazník, nebyla účastníkem procesu příprav PRK. Pouze jedna organizace z Královéhradeckého kraje byla jedním z tvůrců programu, kdežto účastník procesu přípravy PRK z Plzeňského kraje sehrál vedlejší úlohu – zastupoval poskytovatele služeb a měl pouze poradní funkci.

V Olomouckém a Plzeňském kraji spolupráce nefunguje, NNO kraj kritizují za vágní přístup a nezájem komunikovat s neziskovým sektorem. Rozdíl je patrný v odpovědích NNO z Královéhradeckého kraje. Tam jsou NNO patrně spokojeny s přístupem kraje, jako účastníci byly do tvorby zahrnuty ve velmi důležité pozici – tvůrce programu a dále monitorování požadavků neziskového sektoru a jejich implementaci do PRK, dokonce se zmiňují o tom, že s procesem příprav PRK jsou spokojeny.

<b>Tabulka 12:</b> <b>Spolupráce NNO s krajem</b>	<b>Plzeňský kraj</b>	<b>Olomoucký kraj</b>	<b>Královéhradecký kraj</b>
<b>A</b>			
jsme partnery kraje	0	2	1
nejsme partnery s krajem	4	5	5
<b>B</b>			
jsme členy komise, výboru kraje	0	1	0
nejsme členy komise, výboru kraje	5	6	6
<b>C</b>			
jsme informováni o činnosti kraje	1	6	4
nejsme informováni o činnosti kraje	2	1	2
<b>D</b>			
komunikujeme s krajem	1	5	2
nekomunikujeme s krajem	3	2	4
<b>E</b>			
shodujeme se na cílech	2	3	2
neshodujeme se na cílech	1	2	2
<b>F</b>			
jsme připraveni komunikovat	4	7	6
nejsme připraveni komunikovat	0	0	0

Tato tabulka podává přehled o komunikaci kraje (krajského úřadu) a neziskových organizací. Jde o všeobecné pojetí komunikace blíže nespecifikované. Jen otázkami jsem „komunikaci“ upřesnila. Zajímalo mne, zda jsou vzájemně NNO a kraj o svých činnostech informováni, zda rozvíjejí partnerství, jestli mezi nimi panuje shoda na cílech svých aktivit (v případě, že mají společné aktivity), ale také zda některý ze členů nebo zaměstnanců NNO je členem komise nebo výboru krajského zastupitelstva.

Ad 12A: Většina respondentů, tedy NNO není v partnerském vztahu s krajem, v němž působí. Některé organizace dobře nerozuměly pojmu „partnerství“, jedna organizace z Plzeňského kraje na tuto otázku neodpověděla. V Olomouckém kraji partnerství s krajem existuje ve 40%.

Ad 12B: Jen jedna organizace je členem výboru nebo komise krajského zastupitelstva (jeden z jejích členů) a to v Olomouckém kraji. Ostatní neziskové organizace členy nejsou a ani nikdy nebyli.

Ad 12C: V Olomouckém kraji je většina neziskových organizací (lze říct až na výjimky) informovány o činnosti krajského úřadu. Podobně je na tom Královéhradecký kraj s 2/3 kladných odpovědí na otázku o informovanosti NNO o krajské činnosti. Bohužel v Plzeňském kraji se toto neprokázalo, na otázku odpověděla jen polovina respondentů.

Ad 12D: Komunikace s krajem se projevila v odpovědích olomouckých neziskových organizací. Ne všechny komunikují s krajem, nicméně nadpoloviční většina z nich odpověděla ano. V Královéhradeckém a Plzeňském kraji spolu krajský úřad a NNO nekomunikují – ve většině případů.

AD 12E: Ani v jednom kraji se NNO a kraj neshodují naprosto s cíli jejich vzájemné činnosti nebo spolupráce. Přesto všechny NNO jsou připraveny na komunikaci (ad 12F).

Neziskové organizace uváděly k tématu více (více v příloze diplomové práce). Jejich poznámky lze shrnout takto:

Téměř polovina organizací souhlasí s tím, že spolupráce s krajem existuje a že je důležitá (odpovědělo 5 organizací z 18), ale že se to netýká malých organizací. Kraj dlouhodobě zahrnuje do své činnosti spíše větší organizace, malým organizacím doporučuje obrátit se na místní samosprávu (odpovědi 3 ze 18). Celkově 45% organizací má zkušenost s krajem jako s partnerem některého ze svých projektů.

28% organizací se vyjádřilo záporně ke vztahu s krajem. Z toho 39% organizací považuje spolupráci za důležitou a rády by se připojily. Pokud organizace nějakou komunikaci s krajem navázala, tak iniciativa vychází právě ze strany NNO, ne z kraje. To je taky jeden z bodů kritiky vztahu NNO a kraje.

Na cílech se NNO a kraj shodnou pouze z jedné třetiny a to ne v plném rozsahu. Jedna věc je pro NNO cíl a druhá, podstatná věc, kvůli které NNO vztah s krajem navazují, je cesta, jak cíle dosáhnout. Ta je podstatně rozdílná u obou aktérů vztahu.

Neziskové organizace jsou informovány o činnosti kraje, ale pouze díky jejich vlastní iniciativě – neustálému vyhledávání informací na internetu. Pouze 10% organizací se zúčastňuje informativních schůzek s krajem nebo je sami pořádají.

40% organizací udržuje pravidelné styky s městy, obcemi a mikroregiony; s většinou z nich se podílejí na partnerském projektu.

### **2.5.2 Dílčí závěr – NNO:**

Respondenti se dají zařadit do kategorie zkušených neziskových organizací, v neziskové sféře většina z nich působí přes 10 let. Většina tedy existovala ještě před vznikem krajských úřadů v roce 2001. 80% NNO není v žádném partnerském vztahu s krajským úřadem i přesto, že na některých projektech spolupracují nebo se alespoň vzájemně informují o činnosti. Ale i tato spolupráce je uplatňovaná především z iniciativy neziskových organizací a pokud kraj má zájem o komunikaci s NNO, pak pouze s velkými organizacemi, které působí více plošně. Logicky uvádí spolupráci s krajem především občanská sdružení působící v oblasti sociální péče, zdravotnictví, práce s dětmi nebo kultura a rozvoj regionu. V Plzeňském kraji je situace nejhorší v porovnání s Olomouckým nebo Královéhradeckým krajem. Na jihovýchodě Čech organizace téměř vůbec

nekomunikují s krajským úřadem, nesdílí s ním partnerství ani není dobře informována o jeho činnosti.

Na programu rozvoje kraje se 80% NNO nepodílelo, pokud ano, tak pouze z vlastní iniciativy. Tamní NNO se shodují, že kraj nemá zájem s neziskovým sektorem spolupracovat nebo ho vůbec ke své činnosti potřebovat i přesto, že tento krajský úřad jako jediný oslovil NNO s nabídkou přímo spolupracovat na přípravě rozvojového dokumentu. V Královéhradeckém kraji NNO komunikují s krajským úřadem, ale v omezené míře. Informace o činnosti kraje si NNO také vyhledávají samy jako v Plzeňském kraji, nicméně kraj jim informace ochotně sděluje na požádání. V Královéhradeckém kraji se o pět procent více organizací neúčastnilo příprav rozvojového krajského dokumentu, nicméně účastníci na přípravě se zabývali monitoringem a implementací požadavků z venku. V Olomouckém kraji je situace jiná, tam neziskové organizace aktivně s krajem komunikují, byly účastny programu Prevence kriminality i krajské aktivity – zřízení Mediačního centra. Bohužel ani jedna organizace nebyla součástí přípravného řízení krajského rozvojového dokumentu. Pro neziskového organizace program rozvoje Olomouckého kraje nehraje podstatnou roli, všechny si myslí, že program je dokument určený velkým, celokrajsky působícím organizacím a proto se ho ani jedna nezúčastnila.

Všechny neziskové organizace hodnotí spolupráci nebo komunikaci s krajem velmi pozitivně, ale i přesto vychází iniciativy ze strany NNO. „Druhou stranou mince“ jsou samotní úředníci a jejich přístup k neziskovým organizacím. NNO jsou spokojeny s jednáním úředníků pouze v Královéhradeckém kraji. Z chování úředníků je dle představitelů neziskového sektoru patrný nezájem.

Všechny organizace, které odpověděly na dotazník, jsou organizace stabilní, s vícezdrojovým financováním a s členskou základnou do 50 aktivních členů. Jen dvě z nich působí celostátně, ostatní pouze regionálně v rámci kraje, v němž mají sídlo.

### **2.5.3 Dotazníkové šetření provedené s krajskými úředníky**

Dotazníky jsem rozeslala na všechny tři krajské úřady, především na odbory sociálních věcí, zdravotnictví, životního prostředí, regionálního rozvoje apod. a adresovala jsem je vedoucím odborů. Odbor regionálního rozvoje jsem ještě rozdělila podle oddělení – např. Strategického plánování, Regionálního rozvoje...- celkem tedy bylo 21 oslovených



úředníků. Z tohoto počtu se mi vrátilo pouze necelých 30% vyplněných dotazníků, tři z Královéhradeckého kraje a tři z Olomouckého kraje. Plzeňští úředníci vůbec neodpověděli. Bohužel se mi nepodařilo získat žádnou odpověď od nejdůležitějšího oddělení na Krajském úřadě v Olomouci pro moji diplomovou práci a to od vedoucí Odboru Strategického rozvoje a plánování.

Všechny dotazníky vyplňovali vedoucí oddělení nebo odborů, dotazníky z krajských úřadů byly vyplněny pečlivěji a obsáhleji než od neziskových organizací. Pokud na nějakou otázku úředníci odpovědět nechtěli, také to k dané otázce napsali (neziskové organizace ji ani nevyplňovali).

Na rozdíl od neziskových organizací do dotazníku zakomponovali krajští úředníci i to, co jim spolupráce s NNO přinesla nebo přináší. Celkově vyznívá jejich názor na práci s NNO pozitivně, z odpovědí je patrné, že kraj se rád naučí nové věci právě od NNO a nechá se jimi inspirovat k další činnosti.

#### **a) Představení názorů úředníků Královéhradeckého kraje**

Na realizaci PRK v Královéhradeckém kraji se podílely i některé velké neziskové organizace jako Spolek pro obnovu venkova, Svaz měst a obcí ČR a to v rámci připomínek, pracovních skupin a zapracování zkušeností do programu.

Samy neziskové organizace měly dle zkušeností úředníků zájem o účast na procesu projednávání a to na základě veřejné výzvy, kterou učinil kraj. Díky zájmu NNO mohl kraj do PRK zakomponovat například problematiku volného času, tělovýchovy a sportu, potřeby školství a celoživotního vzdělávání, definovaly se lépe cíle a aktivity v rámci priorit dotačních programů. Krajští úředníci tak získali lepší přehled v regionálních potřebách kraje, NNO si objasnily možnosti a potřeby spolupráce. Oba aktéři si vzájemně vysvětlili postoje k rozvoji kraje.

Na jiné úrovni než PRK spolupracují úředníci s NNO na projektech jako Bambiriáda, aktivity volného času dětí, sportovní akce s Asociací školských sportovních klubů, působí také jako metodičtí pomocníci a manažeři.

Koordinace činností ale úředníkům chybí a to z důvodu malého zájmu NNO o skutečné partnerství a také neexistující metodiky. Mají pocit, že se NNO zajímají především o finanční stránku projektů. Přesto jsou obě strany, jak NNO tak kraj (úředníci), schopny v rámci průběžných diskusí zajistit shodu na cílech a pochopení pohledu na věc

druhé strany. Dle Královéhradeckých úředníků bude spolupráce pokračovat i v budoucnu a častěji než dosud.

## **b) Představení názorů úředníků Olomouckého kraje**

I na tvorbě olomouckého PRK se účastnily všechny odbory, ale plán vytvářela odborná firma. Neziskové organizace byly do projektu tvorby PRK zapojeny přímo při tvorbě a to připomínkováním. Také proběhlo veřejné projednávání záměru tvorby PRK. NNO měly velký zájem stát se partnerem kraje. Zainteresovaní úředníci spolupracovali na tvorbě PRK především s velkými, celokrajsky nebo meziregionální působícími neziskovými organizacemi, např. CpKP<sup>10</sup> nebo Arcidiecézní charita Olomouc. PRK všeobecně zahrnuje oblasti, které jsou důležité pro rozvoj území a to byl i důvod, proč Olomoucký kraj chtěl, aby se na něm podílely i NNO jako doplňková nabídka služeb. Například těch, které kraj nebo obce sami nedokáží zajistit. Díky zapojení NNO krajští úředníci získali nové, potřebné informace a „myšlení v souvislostech“. Mohly tak vzniknout nové podporované sociální služby, zároveň mohli vzniknout jejich noví poskytovatelé, například i ekologická výchova našla své uplatnění – byla zahrnuta do systému informování veřejnosti. Na rozdíl od minulých let. PRK především definoval oblasti podpory a růstu s dopadem na realizaci. Krajští úředníci považují PRK za důležitý v místě, kde určil prioritní a smysluplné oblasti práce Olomouckého kraje.

Mimo přípravného řízení PRK jsou NNO ve styku s úředníky v rámci a jiných projektů, jako např.: aktivity sociálně-právní ochrany, primární, sekundární a terciární protidrogová prevence, celoživotní vzdělávání, ekologická výchova, vydávání informačních brožur, práce v chráněných územích Olomouckého kraje, charitní činnost. Pokud nastanou nějaké rozpory, pak je úředníci řeší v diskusi, s čím ani jedna strana nemá problém. Kraj má informace o činnosti NNO z jejich výročních zpráv, z realizovaných projektů a informačních schůzek.

Olomoučtí krajští úředníci vyzdvihují neziskové organizace pro jejich větší pružnost, blízkost ke komunitě občanů i klientů, neziskovost činnosti, dokonce přiznávají, že někdy jsou představitelé NNO odborně na vyšší úrovni než samotní úředníci. Negativem je většinou pouze amatérské nadšení pro práci a z toho plynoucí problémy s účetnictvím,

---

<sup>10</sup> Centrum pro komunitní práce v Přerově. Celorepubliková organizace pracující na komunitní spolupráci veřejné správy, samospráv a neziskových organizací. Také byli členy přípravného výboru Strategie rozvoje České republiky.

dodržováním termínů, vyúčtováním, neprofesionalitou. Nicméně s ohledem na princip občanské společnosti, kdy se NNO významně podílí na zachování trvale udržitelného rozvoje a jsou realizátorem většiny nevýdělečných služeb, je pro úředníky spolupráce s NNO důležitá jak z pohledu samotné náplně práce krajských odborů a oddělení tak všeobecně z pohledu komunitního plánování.

Komunikace dle úředníků „byla, je a bude“, je dobrá a přínosná.

#### **2.5.4 Rozhovory s úředníky**

Svůj výzkum jsem zkombinovala s osobními rozhovory s úředníky Olomouckého kraje. Oslovila jsem několik odborů (jejich vedoucí) i oddělení. Nakonec jsem získala 5 úředníků a rozhovory s nimi vedla na Krajském úřadě v Olomouci.

##### ***Rozhovor č. 1:***

Hovořila jsem s pracovníkem Odboru sociálních věcí. Ten spolupracuje s neziskovými organizacemi v oblastech senioři a zdravotně postižení, prevence kriminality, národnostní menšiny a ve spolupráci s Odborem zdravotnictví v oblasti drogové problematiky. Sociální odbor má programy pouze pro NNO a fyzické osoby (ale ve skutečnosti Ol kraj žádnou f.o. nepodporuje).

Dříve byly sociální služby podporovány z účelově vázané dotace z MPSV. Peníze byly poukázány na účet krajského úřadu a kraj je dále poskytl NNO (v roce 2004 např. MPSV mělo k dispozici 54mil. Kč, ale Ol kraji poslalo jen 250tis. Kč, v roce 2005 MPSV rozdělvalo 70mil. Kč a Ol kraj dostal už 5 mil Kč, v roce 2006 o 1mil Kč méně, MPSV mělo k dispozici 79mil. Kč)

Dnešní postup:

- kraj zpracuje procedurní dokumentaci a stanoví pravidla;
- rada kraje schválí výběrovou/hodnotící komisi;
- vyhlásí výzvu (umístěno na webových stránkách kraje).
- Ol kraj přispívá na konkrétní projekty více než dříve, podporuje především projekty velké: 5 – 31mil. Kč (např. Diakonie dostává nejvíce – na Alzheimerovu chorobu, nebo krajské zařízení pro stejný účel v Jedlí).
- ! Celý proces vytváření výzev a podporovaných činností vychází v Olomouckém kraji z PRUOOK !

NNO mají o účast na výzvách a na programech velký zájem, není problém v komunikaci. Většina žadatelů z řad NNO jsou zaběhnuté organizace, které kraj zná (např. tento pracovník Odboru sociálního sám dříve v neziskovém sektoru pracoval).

Z 90% jsou to stále ty stejné NNO, které žádají o dotace nebo pomoc z kraje. Přes 50% procent těchto žadatelů jsou charitní organizace. Nové organizace se těžko podporují, protože k nim kraj nemá důvěru. Přesto v minulém roce byly podpořeny dvě nové NNO – nové sociální služby. Žádalo 50 organizací, bylo podpořeno 43 NNO.

Celkově se v Olomouckém kraji NNO a krajszí úředníci znají velmi dobře. Odbor sociálních věcí funguje i jako „poradenská agentura“ pro NNO, nejen ve věci výzev, ale i mimo ně.

Vztah s NNO hodnotí jako spontánní, dobrý, přátelský, ale nelze NNO dělat ústupky. Musí být nastavena vzájemná spolupráce.

## ***Rozhovor č. 2***

Opět veden s úředníkem Odboru sociálních věcí, o Programu prevence kriminality

V prevenci kriminality se NNO samy bez delegování činností z krajského úřadu neangažují.

Ministerstvo vnitra dříve oslovovalo města a ta vytvořila kontaktní centra. Fungoval tedy vztah MV a města. Dnes jde o vztah Krajský úřad a města. Kraj vykonává prevenci kriminality v rámci v přenesené působnosti. Krajský úřad v Olomouci nemá specializované pracoviště nebo oddělení zabývající se tímto tématem na rozdíl např. od Jihočeského kraje, který má přímo oddělení Prevence kriminality, řeší ho v rámci několika oddělení a zastřešen je Odborem sociálních věcí.

V Olomouckém kraji se na projektu Prevence kriminality podílejí ještě: odbor školský – zaměřený na prevenci kriminality ve školách a školských zařízeních, odbor sociální – romská menšina, odbor zdravotnictví – protidrogová tematika.

V praxi program probíhá přes krajské koordinátory a ti spolupracují se sítí lidí ve městech, s místními koordinátory, s Policí ČR i s Městskou policií, s lidmi v terénu. Každé město si vypracovává svoji koncepci, ale vždy musí vycházet ze Strategie kraje prevence kriminality, v současné době na roky 2006 – 2010, ze které vycházejí také aktivity jednotlivých oddělení. Ta zase vychází z Programu rozvoje krajského celku.

NNO jsou v Prevenci kriminality také nápomocny: vytvářením nízkoprahových klubů, působením streetworkerů, aktivitami pro rizikovou mládež, vykonávají osvětovou činnost. Olomoucký kraj se ale nezabývá „probačními programy“, čili alternativními tresty a stejně tak pomocí obětem domácího násilí nebo trestných činů.

Ol. kraj samotný má svoje středisko sociální prevence – krizový nebo ambulanti pobyt pro děti, záměrem sociálního odboru je vybudování v něm intervenční centrum – to má za úkol kontaktování obětí domácího násilí a prevenci domácího násilí. V Ol kraji také nefunguje (a mělo by fungovat) tzv. mediační centrum, což je centrum pro řešení konfliktů smírem. Funguje např. v Praze. Z tohoto pohledu je budoucnost v rukách NNO.

Problémem jsou finance. V současné době vše vychází z Ministerstva vnitra (dále jen MV) a krajská Strategie rozvoje v této oblasti musí odpovídat státní politice. MV posílá kraji i městům finance, tzn. kraje ani města nejsou brány rovnocenně a jako partneři státu, ale jako jeho podřízení. Ideální by bylo, kdyby MV působilo na mezinárodní a národní úrovni, kraje potom na regionální úrovni, což odpovídá Strategii rozvoje kraje, ale prozatím ne způsobu financování kraje a aktivit.

S NNO kraj spolupracuje hodně v oblasti péče o seniora – informace, vydání bezpečnostního balíčku, plakáty, sborníky, katalogy, vzdělávání pro domácí pečovatelky, tábory, podpora vzdělávání policie.

Na jaře 2006 proběhla v Olomouci konference (iniciativa kraje) na téma Prevence kriminality. Cílem bylo seznámit se vzájemně – kraj, NNO, policie, obce. Ale ze strany NNO byl malý zájem, tudíž kraj nemá potřebu konferenci znovu opakovat.

### ***Rozhovor č. 3***

Pro Odbor strategického rozvoje jsou neziskové organizace organizacemi, které dělají „prospěšnou činnost“. NNO především zajímá, jak jim krajský úřad finančně pomůže a chtějí, aby vytvořil nějaký finanční nástroj přesně pro ně. Právě na oddělení strategického plánování Odboru strategického rozvoje kraj radí, jak a na co peníze získat. Odd. strategického rozvoje a plánování technicky pomáhá a vyjadřuje se k tomu, zda daná aktivita je v souladu s PRK. V tomto ohledu s oddělením spolupracuje opět CpKP Přerov, kdy kraj je jejich odborným garantem.

V rámci Podpory rozvoje venkova se vytvářejí tzv. MASKy, což jsou místní akční skupiny jejichž členy jsou samospráva, NNO a podnikatelé. MASKy fungují na obecní, městské i mikroregionální úrovni.

#### **Rozhovor č. 4**

Rozhovor mi poskytla úřednice, která má na starosti techniku a teorii PRK na Olomouckém krajském úřadě.

PRK říká, kam kraj směřuje. Jeho obsahu se dosahuje pouze aktivitami, tzv. Akčními plány. Což je popis činností, co a jak udělat k dosažení cílů stanovených v PRK. Výstupy z akčního plánu jsou potom letáky, brožury, pracovní skupiny, konkrétní aktivity a spolupráce kraje s organizacemi nebo s podnikateli, samosprávou.

Na PRK spolupracovali také výbory kraje a pracovní skupiny tvořené úředníky z odborů a oddělení, odborníci i veřejnost. Pracovní skupiny jednaly izolovaně, pro svoji oblast, a potom v rámci kooperačních schůzek a to se všemi ostatními pracovními skupinami a výbory kraje dohromady. Všech, i izolovaných, jednání se účastnily i NNO. 2x se PRK veřejně projednával, připomínkoval se plošně na všech odděleních.

Partnerství mezi krajem a NNO je:

1. důležité pro EU – pro čerpání peněz i pro společnost jako garance společenských zájmů
2. stěžejní věc – kraj spravuje své území a partnerství pomáhá kraji v rozvoji strategií území, v partnerství se lépe pracuje, efektivněji se dosahuje cílů.

Partnerstvím se také lépe dosáhne cílů uvedených v PRK.

NNO jsou všeobecně aktivní i bez kraje, ale kraj má výhodu v tom, že jim může pomoci zafinancovat jejich aktivity. S krajem NNO spolupracují a vidí ho jako partnera. S krajem spolupracují různé organizace (různě velké, z různých oblastí i s různými cíli).

Achillovou patou takové spolupráce je Rada Zastupitelstva kraje, především nepružná struktura kraje a nezájem krajských radních ve smyslu, že pokud je potřeba něco v PRK nebo v Akčních plánech rychle změnit (jako reakce na aktuální stav a potřeby z venku), je třeba vše projednat Radou kraje, pak odbory a zastupitelstvem, takže to trvá dlouho a je to neefektivní. Většinou úředníci mající zájem na takové rychlé změně nenaleznou pochopení představitelů kraje, kteří jsou kompetentní k těmto změnám.

## ***Rozhovor č. 5***

Rozhovor mi poskytla paní místohejtmanka.

V Olomouckém kraji jsou 4 oblasti, v nichž neziskové organizace působí:

### 1) oblast sociální

do 1.7.2007 je povinná registrace NNO, které poskytují sociální péče. Pro NNO to znamená, že se jejich počet nutně zredukuje na aktivní a silnější poskytovatele sociálních služeb. Sociální NNO fungují velmi dobře v odlehlejších oblastech kraje (Jesenicko, Javornicko, Konicko), protože tam kromě nich neexistuje žádný jiný poskytovatel sociálních služeb (ani kraj, ani obce).

Role PRK v této oblasti je ukázat handicapované oblasti v kraji.

Při tvorbě akčních plánů jako realizace PRK se bere ohled na potřeby NNO, tomu odpovídá i záměr během roku 2007 vypracovat tzv. komunitní plán.

### 2) oblast rozvoje venkova

NNO se zapojují do tzv. místních akčních skupin – NNO s právní subjektivitou, zástupci místní správy, podnikatelé.

V této oblasti kraj podporuje NNO především v rozvoji lidských zdrojů.

### 3) oblast životního prostředí

NNO získávají finanční zdroje z programů ministerstev. Kraj zde působí jako partner v realizaci projektů. Problém je, že neziskové organizace z oblasti životního prostředí nejsou schopny se domluvit s krajem na financování.

Kraj tedy podporuje pouze ekologickou výchovu.

### 4) oblast prevence kriminality

Kraj podporuje neziskové organizace při vytváření nízkoprahových klubů, práci streetworkerů..., NNO pracují dle společných cílů s krajem.

Nejvíce jsou s krajem v kontaktu: Unie neziskových organizací Ol kraje (UNO), CpKP, Arcidiecézní charita a Spolek pro obnovu venkova.

Žádný dokument, jak se kraj má k neziskovým postavit, neexistuje. Každé oddělení i odbor zvlášť mají vypracované koncepce, co a jak řešit. Celkově to opět vychází z PRK.

V aglomeracích (v metropolitní oblasti Olomouc, Prostějov, Přerov) je větší úroveň nabízených služeb i ze strany NNO, je zde velké množství poskytovatelů a také jiné

problémy. Ve venkovských a odlehlých oblastech jsou problémy typu vyklidňování venkova, méně vzdělaní lidé, nezaměstnanost, staří lidé, takže z kraje plyne větší finanční i technická pomoc právě do této části regionu.

## 2.6 Závěr výzkumu

Krajské úřady v Olomouci i v Hradci Králové mají pocit, že si vybudovaly rovnocenný vztah k neziskovým organizacím, že je berou jako partnery nebo potenciální partnery. Což je přesně to, co neziskové organizace po krajských úřadech chtějí. Každý z krajů přesně ví, s kterou NNO má jednat, kterou má podporovat. V obou krajích mají úředníci zájem s NNO komunikovat do co nejmenších podrobností a být jim nápomocny i z pohledu technického. Pro všechny oslovené úředníky je spolupráce s NNO nezbytná, potřebná a pokud už existuje, pak ji hodnotí pozitivně.

Kraji přináší nové pohledy na řešenou problematiku, možnosti vytváření nových programů podpory i nové zkušenosti, stejně jako vnitřní pohled na jednotlivé neziskové organizace a jejich chápání skutečnosti. Žádný z úředníků se komunikaci nebrání.

Pro takovou spolupráci jsou styčné Akční plány nebo ROPy<sup>11</sup>, oba vycházejí z PRK, navazují na něj, jsou jeho konkrétním výstupem. Úředníci se tedy nezabývali rozvojovým dokumentem kraje jako celkem, ale pouze ze svého úhlu pohledu. Z toho je patrná důležitost PRK, nicméně skutečně jen jako dokument pro celkovou rozvojovou strategii kraje navenek.

Pro neziskové organizace účast na tvorbě PRK není podstatná, resp. pokud se zapojují do jeho tvorby, tak jsou to větší organizace a spíše jakoby zástupné organizace jednotlivých menších organizací z daného oboru. Tyto menší organizace se pak aktivně zapojují do činnosti s krajem, ale na naplňování Akčních programů nebo pro získání podpory z ROPu.

Neziskové organizace víceméně kritizují přístup kraje k nim, což je pravý opak od krajských úředníků. Z mého předvýzkumu byla tato kritika patrná, předpokládala jsem ji i ze strany úředníků. Nicméně úředníci mluví jakoby opačně než neziskové organizace.

---

<sup>11</sup> Regionální operační programy.



Nyní mohu porovnat výsledky mého výzkumu se stanovenými hypotézami:

Hypotéza a) PRK jako dokument zastřešující činnost kraje v rozvojových aktivitách.

Tato hypotéza se jednoznačně potvrdila, ale až z rozhovorů s krajskými úředníky. Z dotazníků to není přímo patrné. PRK skutečně hraje roli střešového dokumentu rozvojových činností kraje, z něj pak vycházejí rozvojové strategie pro jednotlivá oddělení krajského úřadu.

Hypotéza b) NNO se zapojují do přípravy PRK v rámci spolupráce s krajem.

Toto se potvrdilo jen částečně. Do přípravy PRK se zapojují především velké, celokrajsky působící organizace a takové, které zastupují menší organizace v konkrétních oborech činnosti.

Hypotéza c) NNO a kraj spolupracují.

Tato hypotéza je značně široká. Je potřeba ji upravit na spolupráci při tvorbě PRK a při ostatních činnostech. To jsou dvě rozdílné věci. NNO s krajem opravdu spolupracují a to na programech buď realizovaných krajskými organizacemi, krajem jako takovým nebo jsou vyzvanými organizacemi. V tomto případě jde o spolupráci na činnostech se stejným cílem jak u NNO tak u krajského úřadu. Toto samozřejmě vychází z hierarchicky vyššího rozvojového dokumentu, čili PRK. Na samotném PRK spolupracuje méně než 20% organizací. O spolupráci se velmi pozitivně vyjadřují krajské úředníky, ale už ne neziskové organizace.

Hypotéza d) Zapojení NNO do tvorby PRK je důležitá a potřebná.

Téměř 90% oslovených na podobnou otázku odpovědělo kladně. Zdůvodňovali svoji odpověď pozitivním přínosem pro obě strany, jak pro kraj tak pro NNO a to v podobě nových činností, pochopení druhé strany, vyjádření zájmů a potřeb obou stran, vhodné doplnění myšlenek.

Hypotéza e) NNO často kritizují krajské úředníky pro jejich nezájem o neziskový sektor.

NNO skutečně krajské úředníky kritizují za nezájem o problémy neziskového sektoru, za přísné podmínky komunikace, za neochotu sdělit informace a také za žádné nebo malé informování neziskových organizací o krajských činnostech a záměrech. Jediným způsobem, jak si informace NNO zjišťují, je z webových stránek. Dle neziskových

organizací chybí kraji aktivní přístup k podávání informací a práci s NNO. Opačně odpovídají krajští úředníci, informují společnost velmi pečlivě a to právě tím, že informace zveřejňují na webových stránkách. Dle úředníků jsou naopak neziskové organizace tou „brzdou“ efektivní komunikace a to z důvodu neprofesionality a jednostranném zájmu získat z jakékoliv aktivity finance. Na druhé straně v případě Olomouckého kraje a částečně i Královéhradeckého kraje úředníci neziskové organizace chválí, že mají zájem a chtějí pracovat na společných věcech. V dnešní době je situace již mírnější než před lety, kdy si na sebe nemohli NNO a kraj zvyknout.

*Hypotéza f) Krajský úřad funguje jako nekompromisní stroj.*

V předvýzkumu byly neziskové velmi kritické, nicméně během výzkumu se nic takového neprokázalo.

*Hypotéza g) Krajský úřad spolupracuje jen s velkými neziskovými organizacemi.*

Tuto hypotézu opět musím upravit na spolupráci na PRK a na spolupráci při jiných projektech. Při tvorbě PRK kraje skutečně spolupracují pouze s většími neziskovými organizacemi a to z jednoznačného důvodu celkového pohledu na jednotlivé obory, v nichž NNO působí. Proto pracuje s jejich zástupci, regionálně nebo meziregionální působícími organizacemi, které jsou jakoby mluvčími za daný obor.

*Hypotéza h) NNO Program rozvoje kraje nezajímá, mají svých starostí dost.*

Tuto hypotézu jsme stanovila po rozhovorech s neziskovými organizacemi ještě před zahájením výzkumu. Z výzkumu vyplynulo, že NNO zájem mají, že tento dokument také beru jako zastřešující pro rozvoj kraje, nicméně samy se podle něj neřídí a málo z nich jej dokonce zná. Je nutno říct, že na dotazníky odpovídaly především malé organizace působící spíše lokálně.

Celkově lze říci, že kraj a neziskové organizace spolupracují, ale ne na tvorbě PRK, ale spíše na jeho realizaci, pokud Akční plány a programy vycházející z ROPu jsou naplněním PRK.

## **2.7 Srovnání závěrů mého výzkumu a použité literatury**

### **2.7.1 Poznatky z mého výzkumu:**

#### *ochota komunikace ze strany kraje*

Úředníci jsou ochotni (nebrání se) s NNO komunikovat a poskytovat jim detailní informace nebo jim být nápomocny v metodologii. Nicméně sami zájem navenek neprojevují, kraje nejsou aktivní ve vyhledávání NNO jako potenciálních partnerů nebo minimálně v poskytování informací neziskovému sektoru. V případě, že dojde k vzájemné komunikaci a projevu zájmu o partnerství ze strany NNO, pak se zájemci setkávají s přísnými podmínkami, nedostatečnou znalostí problematiky NNO i malému zájmu poskytovat jiné než nezbytně nutné informace.

#### *důležitost PRK*

PRK je v očích krajských úředníků i neziskových organizací, pokud o něm mají povědomí, dokument zastřešující celkovou strategii rozvoje kraje navenek. Nicméně jeho potřebu zmiňují jak NNO, tak krajští úředníci a to právě jako přehledový dokument o koncepci rozvoje území.

#### *ochota NNO komunikovat*

Z výzkumu vyplynulo, že NNO zájem mají, že tento dokument také beru jako zastřešující pro rozvoj kraje, nicméně samy se podle něj neřídí a málo z nich jej dokonce zná.

#### *přínos spolupráce pro kraj*

Kraji přináší spolupráce s NNO nové pohledy na řešenou problematiku, možnosti vytváření nových programů podpory i nové zkušenosti, stejně jako vnitřní pohled na jednotlivé neziskové organizace a jejich chápání skutečnosti.

#### *přínos spolupráce pro NNO*

Téměř 90% oslovených organizací považuje spolupráci s NNO za důležitou. Přínosem pro NNO jsou nové činnosti, pochopení druhé strany, vyjádření zájmů a potřeb obou stran, vhodné doplnění myšlenek.

### *rizika spolupráce*

Na samotném PRK spolupracuje méně než 20% organizací. Podle NNO kraje nepovažují za podstatné, aby se tvorby rozvojových dokumentů účastnily i neziskové organizace. Ani pro NNO není účast na tvorbě PRK podstatná. V případě, že ke spolupráci dojde, může nastat situace vzájemného si neporozumění v tématech nebo cílech, popřípadě se nenajdou cesty jejich dosahování, které by vyhovovaly oběma aktérům.

### *důvody ne/spolupráce*

NNO s krajem spolupracují, ale většinou na jiných programech nebo projektech než na PRK. Svoji neúčast zdůvodňují komplikovaností PRK, jeho přílišnou odborností nebo nedostatečnými kapacitami (ať už finančními nebo lidskými), což neumožňuje se soustředit ještě na jiné téma než své vlastní činnosti. Pokud by kraj NNO vyzval, většina by o účasti tvorby PRK uvažovala. Nicméně NNO vyzvány nebyly, pravděpodobně i z důvodu velkého počtu malých, regionálně působících organizací v krajích, tedy malého počtu střešových organizací, které jsou „mluvčími“ NNO.

### *způsob komunikace*

V případě, že kraj a NNO spolu komunikují, činí tak prostřednictvím webových stránek (krajských) nebo prací na konkrétních projektech (formou osobních schůzek, účastí na konferencích nebo na akcích). Nicméně jednotný systém komunikace ani v rámci PRK ani v rámci jednotlivých oddělení a odborů krajů neexistuje.

### *kdo je aktivní a proč ano, proč ne*

Menší organizace se aktivně zapojují do spolupráce s krajem, ale pouze na naplňování Akčních programů nebo pro získání podpory z ROPu. Do přípravy PRK se zapojují především velké, celokrajsky působící organizace a takové, které zastupují menší organizace v konkrétních oborech činnosti. V každém kraji je takových organizací velmi málo, většinou 2 nebo 3. Kraj také rád spolupracuje se známými a „odzkoušenými“ organizacemi – kraj i NNO tak vědí, co od sebe mohou očekávat. Iniciativa vychází směrem z kraje k velkým organizacím, malé organizace se musí samy snažit zapojit se do plánování, oslovovány krajem nebývají.

### ostatní

Neziskové organizace víceméně kritizují přístup kraje k nim, což je pravý opak od krajských úředníků, ti tvrdí, že NNO a kraj spolupracují. To vychází ze zkušenosti jednotlivých oddělení, kdy téměř každé má kontakty na své oborové neziskové organizace. Ty pak pracují na společných strategiích, nicméně celková koncepce spolupráce kraj a NNO neexistuje, a bohužel ne ani v rámci jednotlivých odborů nebo oddělení krajů. Pouze v Olomouckém kraji se neziskovým organizacím intenzivně věnuje (spíše má roli reprezentativní a kontaktní) paní místohejtmarka. V Plzeňském kraji dříve bylo zřízeno místo úředníka, jehož pracovní náplní byla problematika neziskového sektoru a jeho vztahu s veřejnou správou. Toto místo je již zrušeno a není povědomí o tom, zda ho někdo zastupuje.

## **2.7.2 Poznatky z použité literatury**

### ochota komunikace ze strany kraje

Kraje nevyzývají téměř žádné neziskové organizace k práci na tvorbě PRK a pokud ano, tak pouze k fázi připomínkování. V Olomouckém kraji byly do PRK zapojeny NNO i veřejnost a je to jediný kraj, v jehož případě se respondenti zmínili o maximální snaze kraje zapojit i neziskový sektor do tvorby rozvojového dokumentu. Z analýzy vyplývá, že veřejná správa nebyla na partnerství s NNO připravena.

### důležitost PRK

Zapojení veřejnosti nebo NNO do tvorby PRK je důležité již z důvodu poslání PRK a to komplexivity názorů v rozvoji kraje a jako základního dokumentu, který koordinuje rozvoj daného území.

### ochota NNO komunikovat

NNO jsou ochotné s krajem jednat. Ale do partnerského vztahu vstupovat nechtějí, protože zastávají názor, že kraje nemají neziskovému sektoru co nabídnout. Proto komunikaci NNO omezují pouze na připomínkování dokumentů nebo záměrů a mnohem raději vstupují do partnerství s místní správou, která má k nim i k problémům místní komunity mnohem blíže než kraj. NNO jsou ochotny se více zapojit do plánování, ale pouze za předpokladu, že budou spolutvůrci pravidel a kritérií, že bude zaručeno přihlídnutí k jejich vypracovaným podnětům a koncepcím.

### přínos spolupráce pro kraj + přínos spolupráce pro NNO

Pro kraj má spolupráce stejný přínos jako pro NNO. Především shoda na cílech, efektivnější zajištění jejich naplnění, získávání důležitých informací, podnětů a názorů. Ty přispívají ke zkvalitnění zpracovávaných dokumentů. Dále aktivní předcházení možným nedorozuměním a následné kritice, a omezení možnosti manipulace s veřejným míněním.

### rizika spolupráce

Kraje nepocítují jako prioritu spolupracovat s NNO. Model spolupráce NNO a úřad není jednotný. Závisí na osobnosti úředníka nebo od osobní známosti popř. od vlivu NNO (její známé jméno, silná osobnost v pozadí apod.), objevuje se tzv. „klientelismus. Dalším rizikem může být podcenění partnera, neodborné vedení nebo špatná komunikace (nedostatečná, špatné pochopení...), nedostatečné informace o partnerovi nebo technické či materiálové problémy.

### důvody ne/spolupráce

Impulesem pro rozvoj dialogu neziskového a veřejného sektoru se stal vstup ČR do Evropské unie. Jedinou institucionalizací dialogu je Rada vlády pro nevládní neziskové organizace.

Neziskovým organizacím byla v minulosti nabídnuta spolupráce především v oblasti sociální politiky, lidských práv, rozpočtu a prevence kriminality a v těchto oblastech jsou NNO také nejvíce aktivní. Bohužel omezování se na vztah příjemce finanční podpory a dárce není partnerstvím, jak si to mnohé NNO vykládají a nejsou ochotny toto připustit.

Důvodem malého zájmu NNO o účast na PRK nebo celkově na spolupráci s krajem jsou: nedostatek času, nedostatek finančních a lidských zdrojů, chybějící metodiku pro vytváření partnerských vztahů a nízkou účast ze strany široké veřejnosti (soustředění NNO na svoji činnost, neuchopitelnost tématu a přílišná obecnost – nezájme o regionální rozvoj jako takový a strategické dokumenty).

### způsob komunikace

Konkrétně by neziskové organizace nevolili formu účasti v orgánu, který schvaluje programové dokumenty a ani se nechtějí aktivně zapojit do zpracování takových dokumentů. NNO chtějí být zahrnuty do připomínkovacího procesu. Nejčastěji zvolený

způsob zapojení se do projednávání rozvojového dokumentu byla účast v pracovní skupině.

Pokud kraje s NNO komunikují, pak volí různé způsoby, například prostřednictvím odboru krajského úřadu, pracovní skupiny nebo komise kraje pro NNO, funkce koordinátora pro neziskový sektor. Pokud ano, tak zasíláním materiálů na připomínkování nebo vyjádření, ale nevytvářejí projekty, v němž by byli úřady partnery s neziskovými organizacemi.

#### *kdo je aktivní a proč ano, proč ne*

Podle většiny oslovených NNO je jednodušší komunikovat na místní úrovni, tedy v rámci obcí a mikroregionů. Iniciátorem komunikace jsou nejčastěji NNO, které přitom často využívají vlastní neformální kontakty na úředníky nebo politiky. V některých krajích existují i rámcové dohody spolupráce mezi neziskovým sektorem a krajskou veřejnou správou. V některých krajích krajské úředníky nabídli NNO účast při práci na rozvojovém dokumentu kraje (PRK), ale setkali se s malým zájmem.

#### *ostatní*

Žádná koncepce úřadů o řešení společenských problémů a zapojení NNO do nich ani žádná metodika neexistuje nebo nebyla iniciována. Samy úřady připouštějí, že neziskovým organizacím informace o své práci neposkytují a nezapojují je. Ani na jedné z úrovní veřejné správy neexistují nějaké dlouhodobější koncepce rozvoje regionu za kooperace úřadů a NNO. Mnohé vazby neexistují z důvodu pocitu nerovnocenného postavení NNO v rámci partnerství před jinými členy partnerského týmu. Proto je nutné usnadnit NNO přístup k informacím a celkově NNO s postupem kraje na rozvoji území aktivně seznamovat. Jedním z nejdůležitějších faktorů, které zajistí zájem NNO o spolupráci s krajem je zaručení zpětné vazby a přihlídnutí k požadavkům nebo námětům NNO.

### 3 Závěry a doporučení

Ani v minulosti ani v současné době neexistuje nějaká koncepce, která by sjednotila vzájemnou spolupráci mezi kraji a neziskovými organizacemi, žádná neupravuje jejich vzájemné postavení ani jejich roli nebo vymezené pole působnosti ve vztahu s veřejnou správou. Pouze na některých krajských úřadech existují dílčí koncepce, jak jednat s NNO.

Není ale prokázané, že jsou partnerství podle těchto koncepcí vytvářena a nebo že dokonce fungují. Například v Olomouckém kraji taková koncepce neexistuje, ale partnerství kraje a NNO ano. Tedy existence takového dokumentu není podmínkou pro dobré vztahy. Nicméně jak neziskové organizace tak krajské úředníci v tvorbě podobného dokumentu vidí nutnost a to vzhledem k stále rostoucím potřebám neziskového sektoru, k rozvoji služeb, které kraj nezvládá zajišťovat a mohou je zajišťovat právě NNO, a také vzhledem k čím dál většímu prostoru pro vzájemnou spolupráci.

V současné době stále ještě, stejně jako před pár lety, krajské úřady neposkytují NNO dostatečné množství a dostatečně včas potřebné informace. Sice se snaží vyzývat organizace k účasti na krajských projektech, např. na tvorbě PRK, ale u neziskových organizací se tyto výzvy nesetkávají s velkou odezvou. Důvodem je chaos v informacích, neexistence jasných pravidel společné práce, stále ještě nejsou neziskové organizace dostatečně vybaveny jak technicky tak organizačně pro výkon i jiných činností (připomínkování rozvojových dokumentů, účasti na pracovních jednáních, členství ve výborech krajů nebo v akčních skupinách) než pro které byly založeny.

Neziskovými organizacemi a úředníky je PRK vnímán jako zastřešující dokument krajského regionálního rozvoje. Toto obecné pojetí rozvojového dokumentu z něj činí materiál nic neříkající nebo málo říkající neziskovým organizacím, které potřebují znát konkrétní cíle a způsoby jejich naplňování (a do kterých se samy mohou zapojit). Z PRK pak vycházejí akční plány jednotlivých odborů nebo oddělení krajů, které jsou už konkrétnější, přímo určují, na jakých aktivitách budou neziskové organizace pracovat, jaké činnosti kraj v dané oblasti bude vyvíjet, čeho a jakými nástroji se má dosáhnout v rámci kompetencí odborů nebo oddělení.

Akční plány jsou pro neziskové organizace velmi zajímavé, jejich tvorba vychází z praxe odboru nebo oddělení, kdy se úředníci s NNO již setkávají. Spolupráce s krajem na plnění akčních plánů je již zavedená a spíše přirozená. Jedná se například o Akční plán prevence kriminality, kdy NNO v regionu zajišťují provoz nízkoprahových center,



vzdělávání, protidrogovou činnost aj., dále Akční plán sociální péče – neziskové organizace jsou zřizovateli domovů důchodců, azylových domů a podobných zařízení, nebo Akční plán ochrany životního prostředí – zde působí ekologické neziskové organizace.

Do jiné spolupráce se NNO s krajem chtějí zapojit, nicméně kladou si podmínku, že kraj k jejich připomínkám a názorům přihlédne, že NNO nebudou v podřadném postavení vůči ostatním spolupracujícím subjektům a že bude zajištěna i zpětná vazba a dobrá a včasná informovanost. Toto jsou výtky NNO vůči krajům a jejich naplňování principu partnerství.

Na samotné přípravě PRK se účastní jen velké organizace, působící celoregionálně nebo zastupující neziskové organizace (střechy, mluvčí). Ty krajští úředníci znají, jsou již tradičními partnery a tudíž se nemůže stát, že by se komunikace nevydařila, což v případě malých organizací není jisté. Malé neziskové organizace nacházejí tradiční partnery mezi obcemi nebo mikroregiony, stejně jako tyto celky mají k místním problémům nejbližší. Pokud se malé organizace nějaké tvorby rozvojového dokumentu účastní, tak formou připomínkování navrženého dokumentu.

Všeobecně se komunikace kraje a většiny neziskových organizací omezuje na e-mailovou poštu, internetové databáze a dokumenty, malé regionální konference nebo semináře, popřípadě osobní pozvání pro vedoucí představitele k účasti na krajských nebo neziskových společenských akcích (to je jeden ze způsobů, jak neziskové organizace dávají na vědomí, co a jak dělají).

Na krajských úřadech neexistuje žádný odbor nebo oddělení pracující speciálně s NNO ani neexistují žádní krajští koordinátoři. Pokud se někdo přímo neziskovou problematikou zabývá, pak jsou to pověřeni radní, jako v případě Olomouckého kraje, kdy kontaktní osobou pro neziskové organizace (ve všeobecném pojetí) je zástupkyně hejtmána. Ohledně konkrétních problémů nebo nápadů jsou NNO odkazovány na příslušná oddělení krajského úřadu a přímo úředníky.

Kraje i NNO hodnotí vzájemnou spolupráci jako přínosnou a potřebnou. Pokud probíhá na kvalitní úrovni (kdy hlavním předpokladem je zájem obou stran a aktivní přístup), pak oběma stranám přináší nové poznatky a zkušenosti, pohled na věc „z druhé strany“, kraje zmiňovali i přínos ve větším pochopení neziskových organizací. Pokud se shodnou na cílech i na cestách jejich naplňování, pak jejich uskutečnění je efektivní a

zároveň nedochází k nedorozuměním a možné následné kritice. Zároveň společná práce krajů a neziskových organizací přináší větší zapojení veřejnosti do dění v regionu, zvětší sebevědomí neziskovým organizacím a omezí možnosti manipulace s veřejným míněním.

### **3.1 Doporučení**

Pro činnosti náležející do samostatné působnosti kraje by měl krajský úřad vytvořit jednotný systém, jak jednat s veřejností, jak veřejnost do rozhodování zapojovat, jak pracovat s neziskovým sektorem. Kraj by měl definovat své postavení vůči neziskovému sektoru, například prohlášením zastupitelstva kraje nebo nějakým zastřešujícím dokumentem, který by byl vodítkem pro konkrétní aktivity a tvorby akčních plánů. Toto mi mezi krajskými dokumenty chybí.

Původně jsem podobné stanovisko – alespoň na úrovni uvedení NNO jako partnerů – hledala v PRK. Asi nebude možné vytvořit jednotnou metodiku pro každý kraj – kraje jsou naprosto odlišné co se rozvoje týká. Přesto základní metodika nebo soupis pravidel by existovat měl – potom se žádný krajský představitel, úředník ani NNO nemohou vymlouvat na nezájem druhé strany z důvodu neexistence závazných pravidel. Taková pravidla by mohla existovat jako střešní, čili obecná, ale závazná pro krajskou strukturu a také se jimi nastaví pravidla pro NNO. Otázkou je, kdo by tato pravidla vytvářel. Už jejich tvorba by znamenala možnost spolupráce kraje a NNO jako základní kámen pro další vztah. To by jistě bylo nejzajímavější a nejméně problematické pro obě strany. V případě tvorby pravidel soukromou, komerční firmou nastává riziko nedůvěry z jedné nebo z druhé strany. Napomoci může budoucí zkušenost z pilotních projektů, které schválila vláda letos v srpnu v rámci Metodiky pro zapojování veřejnosti do přípravy vládních dokumentů (viz text výše).

K naplnění akčních plánů jako konkrétních aktivit kraje je potřeba přizvat neziskové organizace a to ke dlouhodobé spolupráci. Kraj by měl nastolit taková pravidla vzájemné spolupráce, aby se neziskové organizace necítily v rivalitním nebo podřazeném postavení vůči kraji nebo vůči ostatním NNO. Tato pravidla vycházejí z pravidel jednání s NNO, které navrhuji výše.

Neziskové organizace by měly vstupovat do všech částí programových dokumentů kraje, jsou to právě NNO, které vidí problémové oblasti z interního pohledu, tedy neziskové organizace tak působí jako velmi cenný zdroj informací pro krajské úředníky. Na druhé straně musí neziskové organizace přestat vnímat kraj jako „zásobárnu financí“ a také krajskému úřadu pomáhat při jeho aktivitách.

Aktivní nesobecký přístup vnímám jako jeden z nejdůležitějších kroků k úspěšné spolupráci obou aktérů – kraje i NNO. Tato část doporučení se týká neziskových organizací i krajských úředníků individuálně. Je v jejich vlastním zájmu se povznést nad minulé vztahy (třeba i špatné) a vnést do společnosti nové možnosti. Tím myslím otevřenost přístupu a chuť spolupráce mezi neziskovou a veřejnou sférou s vědomím vzájemného se doplňování. Stejně aktivní by měl být i přístup skupin občanů a organizací, které se cítí být danou činností kraje dotčeni. K tomu opět mohou přispět neziskové organizace různými výzvami, podpůrnými a osvětovými akcemi.

## 4 Literatura a přílohy:

Centrum pro regionální rozvoj MU. 2005. *Česká republika – portréty krajů*. Brno

Čepelka, Oldřich. 2003. *Průvodce neziskovým sektorem*. Liberec: Omega

Disman, Miroslav. 2006. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha.

Dohnalová, Marie, Jaroslav Malina, Karel Müller. 2003. *Občanská společnost: Minulost – současnost – budoucnost*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana.

### Sborníky:

Jetmar, Marek. 2003. *Společnost v přechodu: Obnova partnerství*. Sborník referátů z mezinárodní konference pořádané ve dnech 12. – 13. 12. 2002 v Českém Krumlově. 2003. Praha: MMR.

Haken, Roman. 2003. „Partnerské vztahy v praxi: účast občanské společnosti. Překážky účasti občanské společnosti z pohledu nevládních organizací“. In *Společnost v přechodu: Obnova partnerství*. Sborník referátů z mezinárodní konference pořádané ve dnech 12. – 13. 12. 2002 v Českém Krumlově. Praha: MMR.

*Partnerství a participace, veřejný prostor*. Shrnutí témat a výstupů programu Iniciativa na podporu partnerství v komunitách (Community partnership Support Initiative) 1998 – 2001

Pirožek, Petr, Eliška Novotná. 2003. „Partnerství jako prostor hledání správy věcí veřejných“. In *Společnost v přechodu: Obnova partnerství*. Sborník referátů z mezinárodní konference pořádané ve dnech 12. – 13. 12. 2002 v Českém Krumlově. Praha: MMR.

Stulík David, NROS, Jana Svobodová, CpKP, Zuzana Drhová, Zelený kruh. 2004. *Návrh metodiky na zapojování veřejnosti do přípravy strategických dokumentů*.

Český neziskový sektor před vstupem do EU. Výzvy a šance. Pracovní verze. Skalice, školicí středisko NROS: NROS.

### Výzkumy:

*Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje.* Tereza Vajdová. Zpráva z projektu CIVICUS Civil Society Index pro Českou republiku.

*Jak plánuje neziskový sektor zapojení do příštího programovacího období EU 2007 – 2013, Vyhodnocení dotazníkového šetření mezi sítěmi NNO a jednotlivými NNO v České republice.* CpKP.

*Neziskovky a regionální rozvoj. Analýza spolupráce neziskových organizací a veřejné správy na tvorbě krajských dokumentů případně dalších dokumentů relevantních pro EU.* CpKP.

*NNO a ovlivňování veřejné politiky.* 2000. Pavol Frič, AGNES Praha.

*Zapojení NNO do programování SF 2007 – 2013.* 2005. SCaC, Survey, Consulting and Care

*Zpráva o neziskovém sektoru v České republice. Rada vlády pro nevládní neziskové organizace.* 2003. Tereza Vajdová.

*Local Partnership for Better Governance.* 2001. OECD Publications, Paris, France.

### Vládní dokumenty:

*Národní rozvojový plán České republiky 2007 – 2013, verze 22.11.2005.* 2005. Ministerstvo pro místní rozvoj

*Strategie regionálního rozvoje České republiky.* 2000. Souhrnný dokument schválený vládou (bod I. Usnesení vlády č. 682/2000)

### Krajské dokumenty:

*Program rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje.* 2005, Berman Group.

*Program rozvoje územního obvodu Královéhradeckého kraje.* 2003. Královéhradecký kraj.

*Program rozvoje Plzeňského kraje.* 2002. Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje.

### Zákonné normy:

zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů rozvojových koncepcí a programů na životní prostředí

zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí

zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení

zákon č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím

zákon č. 123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí

zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu

zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

zákon č. 129/2000 Sb. o krajích

zákony upravující jednotlivé formy neziskových organizací (o nadacích a nadačních fondech, o občanských sdruženích...).

### Ostatní

Dotazníky.

Metodika pro zapojování veřejnosti do přípravy vládních dokumentů (dostupná z [www.mvcr.cz](http://www.mvcr.cz))

Pracovní materiály krajského úřadu v Olomouci.

Rozhovory s úředníky krajského úřadu Olomouckého kraje.

<http://www.ucastverejnosti.cz/cz/aarhuska-umluva/text-umluvy.html>

[http://www.municipal.cz/predpisy/128\\_00.htm](http://www.municipal.cz/predpisy/128_00.htm)

[http://www.municipal.cz/predpisy/129\\_00.htm](http://www.municipal.cz/predpisy/129_00.htm)

[http://www.kr-kralovehradecky.cz/file/rozvoj/aktualizace\\_analyzy.pdf](http://www.kr-kralovehradecky.cz/file/rozvoj/aktualizace_analyzy.pdf)

<http://www.kr-plzensky.cz/article.asp?itm=4415>

<http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/B540B08C-42AF-467B-AB92>

[D68A92564FED/0/PRUOOK\\_\\_Final.pdf](http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/B540B08C-42AF-467B-AB92-D68A92564FED/0/PRUOOK__Final.pdf)

<http://www.mmr.cz/index.php?show=001024004003>

[http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1999/l\\_161/l\\_16119990626en00010042.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/1999/l_161/l_16119990626en00010042.pdf)

<http://www.euroskop.cz/files/19/D76E8536-54F3-43CC-8939-3AA24DB08F24.pdf>

<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=ej--1-&t=238605>

## Přílohy:

Analyzované výzkumy

Citace z odpovědí neziskových organizací v dotaznících

Dotazník určený neziskovým organizacím

## **Příloha č. 1: Dotazník určený neziskovým organizacím**

### **Dotazník**

#### **Instrukce:**

- prosím o čitelné vyplnění (buď vepište na volné místo pod otázkami odpověď nebo zakroužkujte výběr)
- na závěr dotazníku uveďte to předem připravených řádků název Vaší organizace a adresu sídla, popřípadě jiné kontaktní údaje (nepožaduji jména osob – dotazník by měl být co nejvíce anonymní)
- **dotazník mi, prosím, zašlete zpět e-mailem na [z.pv@seznam.cz](mailto:z.pv@seznam.cz)**
- **nebo poštou na adresu Zuzana Hrazdilová, Trávnícká 1, 79601 Prostějov**  
**! a to do konce února 2007 nejpozději !**
- v případě nutnosti vám mohu dotazník znovu zaslat poštou i s ofrankovanou obálkou pro zpětnou odpověď – i toto mi sdělte.

#### **1. Popis organizace**

V jaké oblasti působí vaše nezisková organizace?

dobrovolnictví  
sociální služby  
zdravotnictví  
mezinárodní aktivity  
náboženství  
kultura a umění  
rozvoj obce, území, komunity  
obrana práv a zájmů  
profesní organizace, odbory  
vzdělávání a výzkum  
ekologie  
sport a rekreace  
školství  
práce s dětmi  
politika  
jiné

Jakou organizační formu má vaše organizace?

nadace, nadační fond, občanské sdružení, obecně prospěšná společnost, církev/církevní spolek, družstvo, jiné

Působíte vaše organizace v celém kraji nebo pouze místně?

Kolik má vaše organizace členů? Do 50, 50 – 100, 100 a více

Kolik zdrojů financování máte? 1, 1-5, více než 5

Máte stálý zdroj financování?

Jak dlouho vaše organizace působí?

Má vaše organizace pevnou organizační strukturu?

## **2. Kontakt s krajem**

Jste v kontaktu (a v jak častém a v jaké věci) s úředníky krajského úřadu Olomouckého kraje?

Oslovil vás někdy krajský úřad s nějakým podnětem na spolupráci, pokud ano, o jakou spolupráci se mělo jednat?

Proběhla nebo probíhá spolupráce?

Pokud ano, stručně ji popište.

Jste spokojeni nebo byste něco změnili?

## **3. Program rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje (dále PRUOOK)**

**Pozn.:** Aktualizace PRUOOK byla schválena Zastupitelstvem Olomouckého kraje dne 17. 2. 2006, veřejné projednávání se uskutečnilo 6.1.2006.

**prosím, rozepište se podrobněji**

Znáte Program rozvoje územního obvodu Olomouckého kraje?

Pokud ano, co si o PRUOOK myslíte?

Byli jste účastníky přípravného řízení PRUOOK?

Pokud ano, oslovil Vás přímo kraj nebo tvůrce programu nebo jste se sami angažovali?

Jak spolupráce probíhala?

Jaká byla funkce vaší organizace?

Jste spokojeni nebo byste něco změnili?

Pokud jste osloveni nebyli, měli byste (měli jste) sami zájem se na přípravě PRUOOK podílet?

## **4. Vztah kraje a neziskových organizací**

Myslíte, že existuje vztah kraje a neziskových organizací?

Existuje zpětná vazba směrem od kraje k neziskovým organizacím nebo opačně?



Považujete spolupráci kraje a neziskových organizací za důležitou?

Proč ano, proč ne?

Jsou zástupci vaší organizace členy výborů nebo komise kraje?

Existuje „partnerství“ mezi vaší neziskovou organizací a krajem? Nebo jinou institucí veřejné správy (obec, mikroregion, sdružení obcí aj.)

Jaké jiné zkušenosti máte s krajským úřadem?

Jak je hodnotíte?

Jste připraveni komunikovat s krajem?

Jak jste informováni o činnosti kraje?

Pokud již s krajem komunikujete, je komunikace efektivní?

Jste ve vzájemném vztahu iniciativní vy nebo kraj?

Shodujete se s krajem na cílech?

Existuje nějaká písemná forma vaší spolupráce?

Děkuji za odpovědi, Bc. Zuzana Hrazdilová.

Organizace:

Kontaktní údaje:

Datum:

## **Příloha č.2: Citace z odpovědí neziskových organizací v dotaznících**

Neziskové organizace se o tématu rozepsaly více a uváděly následující:

„vztah kraje a NNO existuje, spolupráce je důležitá; existuje zpětná vazba kraje a NNO, ale jen u některých, větších NNO; ze strany NNO je spolupráce kraje a NNO nezbytná; shodujeme se na některých cílech; máme informace o činnosti kraje, ale jen z webu; partnerství kraje a NNO funguje ve Zlínském kraji a na Vysočině, ve Vsetíně; spolupráce NNO a kraje je nesmírně důležitá - NNO mluví do veřejné správy; komunikovat chceme, ale pouze za cenu rovnosti stran (ne pán a kmán); s krajem se shodujeme na skupinových větších cílech, ale ne na způsobu jejich uskutečňování; jiná forma; komunikace než z webu nebo kvůli dotacím neexistuje; vztah kraje a NNO neexistuje, ale je důležitý; kvůli prevenci a rozvoji programů pro mládež; spolupracujeme v partnerství s mikroregiony, obcí (řeklo více organizací); záleží na jednotlivých lidech - jestli jsou iniciativní obě strany, pak to funguje; kraje a NNO by měli spolupracovat a doplňovat svoji nabídku pro společnost; nerozumíme pojmu partnerství; komunikujeme mailem, pozvánkami; máme informace o činnosti kraje, ale jen z webu; vztah NNO a kraje; existuje, ale jen v některých oblastech zájmu NNO; vazba ok KU neexistuje, ale od nás ke KU ano; KU by měl podporovat občanský sektor a iniciativy napomáhající rozvoji občanské společnosti; KU nás spíše poškozuje, nepomáhá nám - poníženě musíme prosit o malé peníze; jiná forma komunikace než z webu nebo kvůli dotacím neexistuje; na cílech se shodujeme, ale na jejich způsobu realizace; komunikace je efektivní, ale iniciativa vychází především od nás (jen jedna NNO hodnotí komunikaci s krajem velmi pozitivně); vztah NNO a kraje existuje, ale kraj ho nijak zvlášť nepěstuje ani nerozvíjí; kraj by se měl starat o zájmy a fungování NNO; někteří představitelé kraje navštěvují naše akce - to je komunikace s nimi?; komunikujeme mailem, pozvánkami, informačními schůzkami; ale vždy je co zlepšovat; kraj by měl spolupracovat s NNO, protože NNO mají velký potenciál pro občany; většina iniciativy vychází od nás, ale spolupráce je dobrá; informace o činnosti kraje máme z webu, z pošty, z pozvánek; vztah NNO a kraje existuje, ale závisí na iniciativě NNO; malé NNO kraj nezajímají (že prý jsou úzce regionální, že se mají obrátit na město s žádostí o pomoc); kraj by měl NNO podporovat, protože má větší možnosti než obce; vztah NNO a kraje existuje, ale není nijak vymezený a není utužený; informace o činnosti kraje máme, ale jen když se pokoušíme si je sami zjistit; jsme v partnerství s jinou veřejnou institucí než s krajem (tak odpovědělo více NNO); nepovažujeme spolupráci za důležitou (odpověděla 1 NNO).“

### **Příloha č. 3: Analyzované výzkumy**

#### **A) Pavol Frič – NNO a ovlivňování veřejné politiky**

Kvantitativní výzkum, výzkum realizovaný AGNES.

V pozadí výzkumu stála základní otázka Vliv neziskových organizací na veřejnou politiku.

Výzkumu se zúčastnilo 49 respondentů, z toho 9 politiků, 13 úředníků (= skupina úředníků) a zbytek z neziskových organizací (= skupina NNO). Frič vedl výzkum celoplošně v České republice.

Původní záměr byl představit možnosti neziskového sektoru zapojovat se do veřejných věcí ze širšího pohledu, nicméně vzhledem k malému počtu respondentů byl výzkum redukován a posunut „do podoby kvalitativních poznatků o ovlivňování veřejné politiky v oblasti sociálních a zdravotních služeb, ekologie a komunitního rozvoje, přičemž průřezový pohled na celou problematiku zůstal zachován.“ (Frič, 2000: 14)

Výzkum ukázal především kooperativní přístup neziskových organizací k veřejné správě a jejím institucím, konfliktní vztahy byly spíše výjimkou. Ze strany úředníků konflikt také zmiňován nebyl, nicméně se může vyskytnout díky neznalosti legislativy ze strany NNO. Naprosto neproblematická komunikace mezi NNO a veřejnou správou probíhá na nejnižší úrovni, tedy v obcích.

Problematickou oblastí je dle názoru NNO osobnost úředníky, resp. jeho zájem či nezájem spolupracovat a komunikovat a do jaké míry komunikovat s přihlédnutím k tomu, že neexistuje žádný kodex nebo závazný pravidla takové komunikace či její obsáhlosti.

Z pohledu úředníků je spolupráce s NNO složitější, kdy dělí organizace na ty, které chtějí spolupracovat ve prospěch své věci a na ty, které kooperativním jednáním hledají cesty, jak se zviditelnit, aniž by měly větší zájem o společnou věc. Pro obě strany platí, že shoda cílů je nezbytně nutná pro kooperaci. Ovšem v této oblasti ani jedna strana nevidí problém, pokud NNO i úřady spolupracují, tak se vždy shodnou na cílech a to výhodných pro obě strany. Ve vzájemném vztahu jsou aktivnější NNO: „(ú)ředníci iniciativně nevyhledávají neziskové organizace jako partnera“. (Frič, 2000:46)

Jen v jednom případě byl zmíněn „program spolupráce neziskových organizací a institucí veřejné sféry jako společný dokument zakotvující pravidla vzájemné spolupráce“.  
(Frič, 2000: 42)<sup>12</sup>

Celkovým problémem pro obě strany se jeví způsob financování NNO. Jako příklad uvádějí oba aktéři tzv. rakouský model, v němž je podpora státu obcím podmíněna fungováním místního spolku na obnovu venkova. Tomu ale v ČR prý brání systém rozpočtových pravidel.

Úředníci tak v současné době řeší dilema: ‘(j)e tady otázka, jestli mají dotační prostředky proudit především do specifikovaných úkolů stanovených ministerstvy, což je víceméně úkolem státu, nebo jestli ty prostředky mají především podporovat obecnou činnost občanských sdružení. Protože občanská sdružení nakonec sama vědí, co mají dělat’. (Frič, 2000: 45) Ministerstva zatím zvažovala první variantu, ale nebrání se ani možnosti delegovat v budoucnu na neziskové organizace státní zakázky.

Model spolupráce NNO a úřad není jednotný. NNO uvedly, že je odvislý především od osobnosti úředníka nebo od osobní známosti popř. od vlivu NNO (její známé jméno, silná osobnost v pozadí apod.), tedy objevuje se „klientelismus“. Tento fenomén úřady popírají nebo nezmiňují. Nicméně pomáhá při aktivní účasti NNO na rozhodovacích procesech, zmiňované je to v souvislosti s ministerstvem práce a sociálních věcí a s ministerstvem životního prostředí.

Přesto, že „neziskové organizace spolupracují formou připomínkování, resp. kritiky návrhů a koncepcí předkládaných veřejnou správou (jde o tzv. negativní spolupráci), anebo se samy spolupodílejí na jejich tvorbě (jde o tzv. pozitivní spolupráci)“ (Frič, 2000:47), někdy se vyskytuje konstatování, že není co připomínkovat, spoluvytvářet, protože žádná koncepce úřadů o řešení společenských problémů a zapojení NNO do nich neexistuje nebo nebyla iniciována. Stává se tedy, že NNO samy vypracují podněty a koncepci, ke které později úřady přihlédnou (pokud s ní souhlasí a je inspirativní). Samy úřady připouštějí, že neziskovým organizacím informace o své práci neposkytují a nezapojují je. Pokud ano,

---

<sup>12</sup> Pozn. Frič: Přitom např. v Polsku takové programy fungují jak na úrovni měst, kde jsou poměrně rozšířené, tak na úrovni ministerstev. Takový program může zahrnovat: přístup k informacím, účast na tvorbě programů veřejné politiky a zákonů, účast na rozhodování, účast na uplatňování a kontrole dodržování zákonů, organizační řešení, podpora institucí, řešení financování NNO. Viz též Pilte Gliński, The Development of the Third Sector in Poland. Paper presented on Voluntas Symposium: Ten Years After: Civil Society and the Third Sector in Central and Eastern Europe. Pratur, October 1999.

tak zasíláním materiálů na připomínkování nebo vyjádření, ale nevytvářejí projekty, v němž by byli úřady partnery s neziskovými organizacemi. Ani na jedné z úrovní veřejné správy neexistují nějaké dlouhodobější koncepce rozvoje regionu za kooperace úřadů a NNO.

Výjimku ve všem tvoří Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (dále jen RNNO), která je již svojí podstatou partnerem přímo pro vládní jednání a projekty. Zároveň RNNO využívá neziskových organizací pro tvorbu svých koncepcí.

Komunikace a její aspekty závisí od druhu úřadu, resp. úrovně. Nejkomunikativnější je místní samospráva, NNO zmiňují pravidelnost a ochotu. Místní samospráva je i daleko více připravena komunikovat nebo přímo s NNO spolupracovat, respondenti z řad NNO to přikládají tomu, že místní úředníci ,chtějí něco udělat pro ... rozvoj regionu. Mají touhu něco udělat, což kontrastuje s úředníkem...(vyšším), který je mistrem toho, jak věci brzdit – tohle nejde, to nesplňuje tamto, jiné nevyhovuje tomuhle atd.' (Frič, 2000:50)

Problém komunikace může být i na straně NNO a to především ve znalostech struktury veřejné správy, ve schopnostech získávat informace (ovládání počítačů, internetu), ochota zúčastňovat se školení, seminářů a konferencí, nebo celkově nedostatečná znalost prostředí úřadů. Nicméně i úředníci jsou kritizováni za manévry a zástěrky při jednáních. Někdy úředníci neinformují všechny NNO, což je vzhledem k technickým i personálním možnostem úřadů pochopitelné.

Z výzkumu plyne, že NNO a úřady nejsou v konkurenčním postavení, v případě svých potřeb dokáží spolupracovat a dokonce vytvářet společné strategie nebo cíle. Úřady samy od sebe neřeší celospolečenské problémy, ale pokud na ně NNO poukáží a projeví ochotu je řešit společně s nimi, pak se kooperaci nebrání a dokonce ji přijmou za podstavu jednání v dané věci.

Na obou stranách se vyskytuje kritika druhé strany pro nezájem nebo pro omezenou komunikaci a nevstřícnost, ale celkově je situace zhodnocena jako dobrá. Nejlépe spolupráce probíhá na místní úrovni a to vzhledem k tomu, že zde dochází k prolínání jak veřejné tak neziskové sféry osobnostmi úředníků nebo představitelů veřejné správy díky nejbližšímu vztahu (hierarchicky) k občanům a regionu. Pokud komunikace vážne, pak je způsobena nezájmem nebo nedostatečnými znalostmi o potenciálním partnerovi jednotlivými konkrétními lidmi a ne NNO nebo úřady jako celky.

Celkovou situaci ovlivňují i politická rozhodnutí o spolupráci s NNO a dále finanční možnosti úřadu. Do vztahu NNO a úřadu se vždy promítá otázka financování ze strany úřadu a otázka proveditelnosti projektu ze strany NNO. Tedy NNO jsou v postavení realizátora, úřad v postavení financiera, ovšem při společné myšlence, za stejným a jediným cílem.

## **B) SCaC – Zapojení NNO do programování SF 2007 – 2013, Leden 2005**

Výzkum prověřuje očekávání a preference neziskových organizací při naplňování principu partnerství a zároveň navrhuje efektivní struktury komunikace mezi veřejnou správou a NNO. Oslovené NNO byly rozděleny do tří skupin:

- a) experti – členové monitorovacích výborů
- b) praktici – účastníci příprav projektů a plánování
- c) zájemci – mající zájem, ale nezúčastnění

Pro diskusi byla vybrána skupina NNO zařazená do praktiků, protože jde o NNO, které běžně komunikují s veřejnou správou, tzn. že mají střední úroveň komunikace tím, že se zapojují do veřejných projednávání, debat u kulatých stolů, připomínkují materiály... Experti na rozdíl od praktiků mají hlubší znalosti a vztahy s veřejnou správou, téměř profesionální, tedy danou pracovními činnostmi a ne spontánní, a zájemci nemají praktickou zkušenost nebo jen velmi malou.

Výzkumu se nezúčastnilo tolik NNO, kolik by z hlediska reprezentativnosti zastoupení neziskového sektoru mohlo a to vzhledem k jistým bariérám. Mezi ně patřilo nezájem o výzkum (bez významu pro danou NNO): ‚...netlačí nás to hned‘, dále informační nedostatky: ‚...úžasný informační chaos‘ a časové rezervy: ‚...musíme najít u nás člověka...aby měl čas‘.

(SCaC, 2005:10)

Přesto, že se jedná o výzkum napříč veřejnou správou, vyskytly se všeobecné názory o postavení NNO v partnerství s veřejnými institucemi:

- nerovnocenná pozice NNO (veřejná správa připomínky NNO opomíjela, v lepším případě podceňovala)
- pouze formální partnerství

- neserióznost ze strany veřejné správy (nedodržování dohod, odsouvání podnětů NNO, žádná zpětná vazba ani informování)
- neexistence jasných pravidel, jak jednat s NNO.

NNO, praktici, se shodli, že veřejná správa nebyla na partnerství s NNO připravena. Objevovala se neujasněná koncepce rozvoje krajů, nekoordinovaná práce na tvorbě strategických dokumentů, opožděné informace a nesrozumitelný harmonogram prací. Což vše mělo nepříznivý vliv na nároky vůči NNO – lidské zdroje a časové hledisko, nehledě na vyšší potřebu financí. Chybějící zpětná vazba zapříčiňovala pasivitu NNO a pochybnosti o významu práce a tím pádem také o významu tohoto výzkumu.

Přesto se NNO chtějí zúčastnit partnerství s veřejnou správou i v dalších projektech, ale pouze v případě, že budou mít vliv na formulování priorit a budou spolutvůrci pravidel a kritérií: ‚...dokázali bychom některá témata doplnit a najít jiný...‘, ‚...je to vidět na těch monitorovacích ukazatelích...je potřeba jiná kritéria...‘. (SCaC, 2005:17)

Neziskové organizace od veřejné správy očekávají:

1. aktivní přístup – oslovování NNO
2. profesně a odborně připravené úředníky
3. sjednocené postupy v komunikaci
4. zapojení NNO do celého procesu plánování – vytváření záměrů, definice priorit a cest jejich naplnění
5. počáteční osobní setkání, které by definovalo zájem NNO na projektu s cílem stanovit si pravidla, plán a cíl
6. průběžnou komunikaci – internet, korespondence, zpětná vazba – s cílem připomínkování a konzultací s NNO
7. vytvoření funkce nezávislého koordinátora projektu s cílem zajistit rovnocenné postavení účastníků
8. vytvoření materiálových podmínek – přizpůsobení se pracovní době, refundace nákladů, jmenovací dekrety, sladění práce profesionálů a dobrovolníků s cílem zapojit i odborníky z neziskové sféry.

Ve shrnutí výzkumu je uveden také závěr, že chybějící zpětná vazba a zmatečná organizace spolupráce s NNO vede k plýtvání potenciálem, který neziskový sektor má. Pro NNO je nejdůležitější účast již v počátcích projektu, pocit rovnocenného postavení

s ostatními partnery, přihlédnutí k jejich názoru, vytvoření technických podmínek vhodných pro neziskovou oblast a povolání odborníků z NNO. „NNO potřebují snadný přístup ke srozumitelným informacím, jasná pravidla – která jim umožní uplatnit vliv a transparentní proces“. (SCaC, 2005: 25)

SCaC doporučuje veřejné správě, aby se systematicky zabývala problematikou a informacemi z neziskového sektoru, aby přihlédla k jejich námětům, aby jim usnadnila přístup k informacím a k zapojení do procesu od jeho počátku, vytvořila veřejný plán rozvoje a zajistila zpětnou vazbu.

(SCaC, 2005)

### **C) Zpráva o neziskovém sektoru v České republice, Zpracovala Mgr. Tereza Vajdová, PhD.**

Tato zpráva vznikla na základě usnesení vlády ČR č. 807 ze dne 6. srpna 2003.

Zprávu iniciovala Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RNNO). Příprava zprávy proběhla v několika etapách.

Cílem je podat stručnou a kvalitní informaci o stavu neziskového sektoru v ČR a identifikovat některá klíčová témata.<sup>13</sup>

Počty NNO nevykazují dramatické rozdíly podle krajů ČR. Většina krajů má mezi 400 a 500 občanskými sdruženími, 5 - 7 o.p.s., 3 nadace a 5 – 7 nadačních fondů na 100 tisíc obyvatel méně mají jen kraje Moravskoslezský a Zlínský. Výjimkou je Praha, kde je NNO výrazně více než v jiných krajích. Jedním z důvodů je fakt, že v hlavním městě se soustřeďují sídla celorepublikových organizací. (Vajdová, 2003:12)

Princip partnerství je jedním ze základních principů politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Vstup do EU otevřel prostor pro uplatňování principu partnerství a pro zapojení NNO do plánování a rozhodování. Na úrovni krajů se nabízí partnerství při práci na rozvojovém dokumentu kraje (PRK). Bohužel ve většině případů je účast NNO v partnerství všeobecně limitována finančními možnostmi a faktorem lidských zdrojů, stejně jako zájmem konkrétního krajského úřadu. Ze Zprávy vyplývá, že se jedná se spíše o

---

<sup>13</sup> Pro tuto diplomovou práci mě zajímají informace ze Zprávy o součinnosti krajů a neziskových organizací.



výsledek tlaku z vnějšku, o snahu naplnit vnější očekávání, než o autonomní procesy probíhající v české společnosti.

V krajích je povědomí o principu partnerství ze strany nedostatečné a zatím chybí relevantní hmatatelné výstupy, které by se daly generalizovat.

Pokud kraje s NNO komunikují, pak volí různé způsoby, například prostřednictvím odboru krajského úřadu; pracovní skupiny nebo komise kraje pro NNO; funkce koordinátora pro neziskový sektor. Iniciátorem komunikace jsou nejčastěji NNO, které přitom často využívají vlastní neformální kontakty na úředníky nebo politiky. Krajská veřejná správa dává přednost jednání s jednotlivými NNO před jednáním se zástupcem asociace NNO.

Kraje samotné (krajské úřady) vnímají NNO především jako partnery pro spolupráci, jako poradce a poskytovatele veřejných služeb. NNO samy sebe vnímají vůči kraji ve stejných rolích, na první místo však kladou úlohu poskytovatele veřejných služeb. Kraj vnímají především v roli poskytovatele dotací.

Představu veřejné správy o prioritách v podpoře NNO nebo o oblastech možné spolupráce na úrovni krajů představují grantová / dotační pravidla, samostatná vize nebo koncepce spolupráce s neziskovým sektorem chybí. V některých krajích existují rámcové dohody spolupráce mezi neziskovým sektorem a krajskou veřejnou správou. Z toho vyplývá výše zmíněné postavení kraje v očích neziskových organizací především jako zdroj financí.

Stát pro neziskové organizace vytváří právní rámec nebo jim poskytuje finanční prostředky. Mimo jiné existují vazby jednotlivým ministerstev a NNO v rámci některých projektů. Tato „spolupráce“ je zakotvena v příslušných zákonech upravujících oblast působení ministerstev. Např. MŽP, které pravidelně komunikuje se střešními ekologickými organizacemi, jako je Zelený kruh (včetně podpory projektů, které do problematiky životního prostředí zapojují veřejnost), i s jednotlivými organizacemi (např. Český svaz ochránců přírody). Podobně (tj.jako v rámci trvalých struktur a partnerství) spolupracuje MŠMT s NNO, které působí v oblasti sportu. Systematická je také spolupráce MZe s vybranými druhy NNO, působícími v oblasti zemědělské výroby (myslivost, včelařství, rybářství apod.).

#### **D) Seminář ve Skalici, 2003**

Tématem semináře bylo rozvinout témata ze studijní cesty neziskových organizací do Bruselu v roce 2003 a zformulovat tři klíčové oblasti neziskového sektoru spojené s EU<sup>14</sup> spolu se závěry a doporučeními.

Pracovní skupina semináře sestávala se zástupců těchto neziskových organizací: CpKP, Nadace ochrany zvířat, Nadace Partnerství, Diecézní charita Brno, Středisko křesťanské pomoci Pardubice, agentura GAIA, Asociace NNO Ústeckého kraje, Zelený kruh, RNNO, Asociace 5P v ČR, Domov Sue Ryder, OSF, Centrum komunitní práce, zahrada, SPIRALIS.

Jedna ze tří tématických oblastí se týkala českého neziskového sektoru a jeho vztahu s veřejnou správou.

Účastníci na otázku, kdo z veřejné správy na regionální úrovni je partnerem pro NNO, odpověděli, že hejtmanství a kraj. V případě krajů je zajímavá problematika programu rozvoje kraje a argumentace NNO při navazování spolupráce nejen s veřejnou správou krajské úrovně. Pracovní skupina došla k názoru, že současná podobná legislativa a legislativního procesu není výhodná pro neziskové organizace, protože neumožňuje dostatečně pružně reagovat na podněty a vyvolat včasnou a širokou diskusi, která by měla vyústit do formulace kvalifikovaných připomínek. Zapojování NNO do legislativního procesu (schvalovacího řízení, připomínkování, ...) je jednou z hlavních slabín komunikace NNO versus veřejná správa. Tato problematika je zájmovou činností neziskových organizací zelený kruh a Ekologický právní servis.

Ohledně PRK pracovní skupiny shledali důležitost v zapojování neziskových organizací do procesu jeho přípravy a celkově do procesu tvorby i realizace klíčových krajských rozvojových dokumentů. Problém je spatřován v nejednotné metodice (a vůbec její existenci) jak by měl kraj s NNO spolupracovat a v tom, že nastavení dobré spolupráce leží na bedrech neziskových organizací. Kraje toto nepocítují jako prioritu. Výsledkem debaty na semináři bylo doporučení, aby se tématem aktualizací PRKů a zapojení NNO do nich zabýval projekt Nadace Via „Bílá místa“ (návrh měl zpracovat Petr Veselý do 30.9.2003)<sup>15</sup>

---

<sup>14</sup> Opět použiji pouze odstavce týkající se spolupráce NNO a veřejné správy (krajů) v České republice.

<sup>15</sup> Návrh Petra Veselého není k dispozici, tedy není znám výsledek této snahy.

Pro úspěch neziskových organizací při jednáních o spolupráci s kraji je důležité přesvědčit veřejnou správu o přínosu NNO. K tomu slouží jak výsledky jejich činností tak různé koncepce, výzkumy, studie – podpůrné argumenty. NNO by měly poukázat na „tzv. multiplikační efekt, který činnost neziskových organizací přináší“ (Český, 2003:7), tj. nejen ekonomické ukazatele, ale i pozitivní vliv NNO na posilování občanské společnosti v ČR.

Neziskové organizace pracující na místní úrovni významně přispívají k rozvoji komunikace mezi regionální správou a ostatními subjekty napříč obory i sektory. Hrají tedy významnou úlohu integrujícího prvku v regionu. K tomuto bodu byl na semináři uveden příklad dobré praxe, zkušenost o.s. Zahrada. O.s. Zahrada navázalo spolupráci s jednou obcí a jedním mikroregionem ve Středočeském kraji. Zahrada se stala pro obec i mikroregiony jakýmsi stmelujícím prvkem a pomohla vytvořit konkrétní společný rozvojový projekt.

#### **E) Výzkum CpKP – Jak plánuje neziskový sektor zapojení do příštího programovacího období EU 2007 – 2013**

Cílem tohoto výzkumu bylo zmapovat potřeby sítí NNO a jednotlivých NNO v oblasti zapojení se do plánování v dalším programovacím období EU 2007 – 2013. Výzkum byl uskutečněn formou dotazníků.<sup>16</sup>

Tazatel zvolil dvě cílové skupiny, sítě NNO a NNO z celého území ČR a to ty sítě a organizace, které se spoluprací na projektech s veřejnou správou mají zkušenosti. Na otázky odpověděli 84 respondenti.

CpKP se zajímalo především o míru a způsob zapojení sítí a jednotlivých neziskových organizací do plánování nového programovacího období EU, přičemž nebylo specifikováno, kterých dokumentů nebo kterých činností nebo kterých institucí se „plánování“ týká, odkud vychází a jakou má podstatu.

Většina organizací má zájem se do plánování zapojit. Konkrétně by neziskové organizace nevolili formu účasti v orgánu, který schvaluje programové dokumenty a ani se

---

<sup>16</sup> Výsledky by měly sloužit jako podklad pro Návrh zapojení nevládních neziskových organizací do přípravy programových dokumentů na období 2007 – 2013. Návrh není k dispozici.

nechtějí aktivně zapojit do zpracování takových dokumentů. Volí raději cestu aktivního informování.<sup>17</sup>

I přes nezájem být přímým účastníkem přípravného řízení dokumentu chtějí NNO být zahrnuty do připomínkovacího procesu stejně jako eventuelně pomoci přípravné skupině nebo výboru. Ale pro NNO je v této fázi důležitý způsob, jakým by formy zapojení byly naplňovány. Nejčastěji zvolený způsob zapojení se do projednávání rozvojového dokumentu byla účast v pracovní skupině, která pružně dokáže reagovat na podněty a připomínky na ní vznesené. Sítě mají větší důvěru ve zvoleného kontaktního pracovníka pro problematiku NNO než jednotlivé NNO, to už vyplývá ze způsobu práce sítě NNO a jejího pojetí, kdy jsou samy kontaktní organizací, zástupným prvkem v neziskové sféře. Naprosto nepřijatelné je jak pro síť tak pro jednotlivé NNO zastupování komerčních organizací nebo firmou, přestože by se zabývala právě problematikou vystupování NNO navenek vůči veřejné správě.

Co se týče oblastí spolupráce na tvorbě rozvojových dokumentů, tak neziskové organizace by rády pracovaly na koncepci rozvoje lidských zdrojů, na podpoře podnikání a na rozvoji životního prostředí.

Výzkumu se účastnilo jen málo regionálně působících organizací, proto lze očekávat menší zájem o práci na regionálních rozvojových programech. Závěr výzkumu ukázal, že polovina neziskových organizací je ochotna delegovat své názory na zastupující orgán či organizaci, ale opět z neziskového prostředí. Jen málo NNO by chtělo být přímým účastníkem procesu tvorby rozvojového dokumentu, většina by volila být součástí připomínkového řízení, konzultací již vytvořených koncepcí popř. být pouze informována o pracích na rozvojovém dokumentu. Pravděpodobně z důvodu soustředění na svoji specifickou činnost a tudíž nedostatečných kapacit (především malých, regionálních organizací) na činnost odlišnou (i když související) se NNO nechtějí věnovat přípravě rozvoje území „na plný úvazek“. (CpKP,s.d.)

---

<sup>17</sup> Aktivní informování je ve výzkumu pojato jako účastí na seminářích, workshopech, konferencích, v ustálených pracovních skupinách, v e-mailové konferenci. Pasivní informování zahrnuje přijímání informací e-mailem, pomocí kontaktního pracovníka, z regionálních masmédií, prostřednictvím krajské sítě nebo regionálního sdružení NNO.

## **F) Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje, Tereza Vajdová, CIVISUC.<sup>18</sup>**

Česká část mezinárodního projektu měla ukázat komplexní stav občanské společnosti v České republice a to z pohledu vývinu od roku 1989. Druhým cílem bylo „zvýšit odhodlání posilovat občanskou společnost“ (Vajdová, 2004:14)

Výzkum využil pěti metod získání dat a to přehledu existujících dat, regionálních konzultací, průzkumu populace, monitoringu médií a případové a přehledové studie. Osloveno bylo přes 1000 respondentů. Byla vytvořena poradní skupina – ji tvořili představitelé neziskových organizací, krajské veřejné správy, politici a odborníci.

Ve výzkumu se komunitní interpretuje jako obecní. To znamená obecní schůze, brigády, a jiné aktivity, které tvoří komunitní život v obci nebo v regionu. Už první poznatek z výzkumu, kdy se do komunitních aktivit takto pojatých zapojilo téměř 60% dotázaných, je překvapující vzhledem k všeobecně šířené teorii o pasivitě českých občanů vůči dění v oblasti, kde žijí. Jinou otázkou je, zda se tato aktivita objevuje i mezi veřejnou správou a neziskovými organizacemi.

V ČR existují různé mechanismy dialogu státu a organizací (NNO). Impulsem pro rozvoj dialogu neziskového a veřejného sektoru se stal vstup ČR do Evropské unie, kdy česká společnost začíná přebírat princip partnerství mezi organizacemi občanské společnosti a veřejnou správou na všech úrovních veřejné správy. Jedinou institucionalizace dialogu je tzv. tripartita<sup>19</sup> a také Rada vlády pro nevládní neziskové organizace (viz výše v textu). Takové, i místní, rady se mohou považovat za mechanismus dialogu státu s občanskou společností. Nicméně naskytá se otázka, zda do této komunikace spadají všechny organizace, tj. malé i velké, regionální i celostátní, oborové i obory prolínající.<sup>20</sup>

---

<sup>18</sup> Mezinárodní akční výzkumný projekt koordinovaný organizací CIVICUS: World Alliance for Citizen Participation.

<sup>19</sup> Společná jednání zástupců zaměstnavatelů, zaměstnanců a veřejné správy, jiný název Rada hospodářské a sociální dohody. V řadě krajů existují podobné místní hospodářské a sociální rady – formou občanských sdružení.

<sup>20</sup> 60% respondentů totiž vyjádřilo nespokojenost s tím, že kraje komunikují jen s vybranými NNO a že větší organizace nerespektují menší, tedy že komunikace v občanské společnosti je špatná, špatně nastavená.

Neziskovým organizacím byla v minulosti nabídnuta spolupráce především v oblasti sociální politiky, lidských práv, rozpočtu a prevenci kriminality. V oblasti sociální nabídlo Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) neziskovým organizacím možnost podílet se na přípravě nového zákona o sociálních službách. Ke schválení zákona došlo až v roce 2006, přesto se tato nabídka promítla do posílení oborové spolupráce mezi NNO a přetrvává dodnes (různé platformy a střešní organizace). Aktivisté v oblasti lidských práv spolupracovali účinně s Radou vlády pro lidská práva na medializaci ochrany lidských práv. V oblasti rozpočtové mají neziskové organizace vliv na své regionální politiky a to přímým kontaktem nebo prací na odborných podkladech pro politická jednání. Prevence kriminality je jedním z „velkých témat“ neziskového sektoru. Ve většině městech se zaváděly a dnes existují kontaktní pracovníci městské policie a místních úřadů. Neziskové organizace s nimi komunikují a jsou nositeli činností vyplývajících ze strategie prevence kriminality v regionech. Konkrétně NNO aktivně pracují v protidrogové prevenci, jsou provozovateli nízkoprahových klubů, vykonávají terénní práce a volnočasové aktivity dětí a mládeže, jsou nápomocny cizincům, uprchlíkům, ohroženým skupinám obyvatel, pracují i v oblastech alternativních trestů pro odsouzené apod.

V ČR je stále ještě málo neziskových organizací, které se zabývají podporou komunitních koalic a aktivit.<sup>21</sup> Do komunitních aktivit se dají zařadit i jednotlivé akce starostů obcí, kdy dokáží nadchnout obyvatelstvo pro společnou obecní aktivitu. Toto ale nelze zmapovat z důvodu neexistence měřitelných údajů a vůbec metodiky takového měření.

Výzkum CIVICUS obsahuje i SWOT analýzu<sup>22</sup> české občanské společnosti resp. její části Silné a Slabé stránky.

Mezi silnými stránkami je uvedena „schopnost občanské společnosti pojmenovat existující problémy, udělat z nich témata diskuze a nastolit je k řešení“ (Vajdová, 2004:68)

V části Slabé stránky je uvedeno k tématu komunikace NNO a veřejné správy uvedeno několik kritických bodů:

„Organizace nemají dostatek profesionálů, kteří by uměli strategické plánování, fundraising, management, komunikaci s veřejností; tyto aktivity dostatečně neprobíhají“.

---

<sup>21</sup> Např. CpKP – Centrum pro komunitní práci v Přerově. Nadace Via v Praze.

<sup>22</sup> SWOT analýza – Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats – zmapování silných, slabých stránek, příležitostí a hrozeb analyzovaných skutečností, organizací, stavu společnosti...

„Neschopnost komunikovat spolu či směrem mimo občanskou společnost“.

„Některé organizace občanské společnosti neumí mobilizovat a aktivizovat veřejnost; to souvisí s nedostatkem sebedůvěry a schopnosti jít do konfliktů a někdy je důsledkem, že vliv organizací na prostředí je slabý“ (Vajdová, 2004:69)

Z výzkumu vyplynula doporučení jak pro NNO tak pro veřejnou správu, některá z nich se týkají specificky potřeby budovat partnerství mezi občanskou společností a veřejnou správou. „Pouhé financování není skutečný partnerský vztah a občanské organizace by měly spolupracovat s firmami a veřejnou správou i mimo oblast grantů. Vazby mezi sektory by měly být založeny na spolupráci a rovnocennosti. Organizace by měly aktivněji vyhledávat partnerství. (Z)ástupci organizací občanské společnosti by se měli více podílet na přípravě programů (*rozvojových* – pozn. autorky)“ (Vajdová, 2004: 70-71)

#### **G) Neziskovy a regionální rozvoj. Analýza spolupráce nestátních neziskových organizací a veřejné správy na tvorbě krajských rozvojových dokumentů relevantních pro EU – výzkum CpKP.**

Hlavním cílem projektu je analýza spolupráce orgánů veřejné správy a NNO, která byla provedena na pozadí tvorby strategických rozvojových dokumentů v jednotlivých krajích.

Nestátní neziskové organizace jsou považovány za jednoho z možných reprezentantů zájmů a názorů široké veřejnosti. Proto jsou chápány v zemích Evropské unie jako významní a tradiční partneři. Jejich zapojení do tvorby strategických dokumentů je prvním krokem k nastavení rovnoprávného vztahu mezi veřejností a státní správou v České republice. Účast NNO v celém procesu rozvojového plánování přibližuje tuto oblast veřejnosti.

Výsledky této kvalitativní analýzy představují, jak jednotliví respondenti chápou princip partnerství, jak jsou připraveni a schopni je rozvíjet v praxi. Cílem nebylo zmapování všech NNO, nebo pohledu všech úředníků veřejné správy, ale zpracovatel oslovil záměrně pouze experty nebo osoby, které k dané problematice mají co říci.

Získání informací bylo provedeno polostandardizovanými rozhovory se zástupci odborů regionálního rozvoje, zástupci jiného relevantního odboru, kde lze předpokládat kontakt s NNO, se zvoleným zastupitelem či radním působícím v oblasti regionálního rozvoje.

Konkrétní neziskové organizace byly vybrány podle následujícího klíče, tak aby použití zajistilo oslovení širokého spektra NNO:

- působnost organizace v daném kraji,
- prokazatelná spolupráce na tvorbě Programu rozvoje kraje (např. připomínkování dokumentu, členství v některé z pracovních skupin, členství ve výboru pro regionální rozvoj),
- aktivní NNO kraje, které se přímo nepodílely na tvorbě dokumentu, ale do jejichž náplně regionální či komunitní rozvoj patří,
- aktivní organizace působící v jiných oblastech (např. životní prostředí, environmentální vzdělávání, sociální a zdravotní oblast).

V dotaznících byly využity následující druhy otázek zaměřujících se na spolupráci NNO a krajů:

- činnost NNO a její návaznost na regionální rozvoj,
- možnost veřejnosti/ NNO ovlivnit regionální rozvoj,
- formy a charakteristika kontaktů NNO s krajskými orgány,
- účast /neúčast NNO na tvorbě příslušného dokumentu,
- komunikace veřejnosti s krajskou úrovní, možnosti veřejnosti získat informace o dění,
- chápání a naplňování principu partnerství,
- postup vzniku příslušného rozvojového dokumentu (aktéři, okolnosti vzniku, problémy),
- návaznost na jiné dokumenty regionálního rozvoje.
- 

#### a) Královéhradecký kraj

V rámci krajského úřadu funguje *odbor regionálního rozvoje, územního plánování a stovebního řádu* a vedle toho současně *odbor strategického plánování a investic*. Toto zdvojení výrazně komplikuje komunikaci a způsobuje bohužel vzájemnou rivalitu pracovníků odborů i radních s k efektivitě práce úřadu nenapomáhá.



Původní návrh PRK byl schválen zastupitelstvem v letech 2001 – 2002. Byly obeslány obce a vyzvány k připomínkování, stejně jako byly prostřednictvím internetu osloveny NNO i veřejnost. Sešel se ale minimální počet připomínek.

Dotázaní úředníci nezmínili specifickou kampaň zacílenou na NNO ve snaze získat jejich názor na věc ani neuvedli, že by se NNO nějak výrazně účastnily tvorby. Pouze 3 ze 7 oslovených organizací některé části PRK připomínkovaly, ostatní organizace o tvorbě PRK ani nevěděly.

Na krajském úřadě dříve působil úředník zodpovědný za neziskový sektor. NNO v současnosti nemají úplně jasno, je-li někdo na jeho pozici. Dle NNO jsou vztahy s krajem nastaveny podle osobních vztahů s úředníky z jednotlivých odborů. Žádná z oslovených organizací nevyjádřila zásadní nesouhlas s komunikací. Pracovníci odborů jsou, podle respondentů z oslovených NNO, zvyklí kontaktovat je a využívat jejich odborné znalosti.

Všichni respondenti z kraje se v nějaké podobě setkali s termínem „partnerství“. Naplňování principu partnerství by pomohla větší aktivita ze strany partnerů obecně<sup>23</sup>. Pouze jediná oblast, kde probíhá dobrá a efektivní spolupráce kraje a NNO, byla zmíněna a to oblast lidských zdrojů, v níž dokonce existuje tzv. Rada rozvoje lidských zdrojů – uskupení, jehož členové pocházejí z nejrůznějších oblastí společnosti. Cílem Rady je vytvořit konkrétní strategii pro rozvoj oblasti lidských zdrojů a nalézt řešení pro problematiku okruhy. (CpKP, 2003: 37-46)

#### b) Plzeňský kraj

V roce 2002 proběhla aktualizace dokumentu, kdy zpracovatelem byla Regionální rozvojová agentura a koordinátorem činností byl Odbor regionálního rozvoje na krajském úřadě v Plzni.

Kromě toho zástupci kraje využili média a vyvěsili dokument na internetu. Zájemci měli možnost zasílat připomínky, ale zájem ze strany široké veřejnosti byl zcela minimální. Respondenti uznali, že široká veřejnost o dokumentu spíše neví. Tvrdili, že zcela chybí zájem o tuto problematiku, neboť je pro řadového občana složitě uchopitelná.

---

<sup>23</sup> NNO kritizují nezáměr krajských úředníků detailně komunikovat s neziskovým sektorem, úředníci zase vidí problém v rivalitním chápání kraje ze strany neziskových organizací a to s sebou přináší nedůvěru. Respondenti z řad úředníků také zmiňovali opatrnost komunikace s NNO z důvodu politické zodpovědnosti za své jednání.

Ze sedmi NNO se zástupci čtyř z nich podíleli na tvorbě PRK, samy organizace vyjádřily zájem účastnit se. Ze strany KÚ byla ochota informace zveřejnit a získat názor nezaujatých odborníků, nicméně pouze jedna z dotázaných neziskových organizací potvrdila, že byla skutečně krajem oslovena ke spolupráci. Pro většinu NNO bylo komplikované dostat se do řídicí skupiny, veškerá účast NNO na tvorbě PRK se omezila na připomínkování jednotlivých návrhů uveřejněných na internetu.

Kraj má neoficiálně určeného radního, který by byl kontaktní osobou pro NNO. Neziskové organizace komunikují s příslušným odborem nebo oddělením krajského úřadu podle svých zájmů, iniciativa vychází většinou ze strany NNO. Pouze v oblasti životního prostředí je komunikace pravidelná a probíhá efektivně, toho je důkazem připravovaná Strategie rozvoje oblasti životního prostředí, která je společným dílem jak neziskových organizací, tak Plzeňského kraje.

Naplnování principu partnerství je v kraji spíše na počátku, NNO jsou spontánními partnery spíše obcí a mikroregiony. Menší organizace neuvažují o společné přípravě projektů především z formálních důvodů. Větší organizace uvedly příklady námětů na projekty, ale vždy ve spolupráci s jinými subjekty než s krajem. A velké, zavedené organizace, jsou důvěryhodným partnerem díky celorepublikové síti a zkušenostem. (CpKP, 2003.: 63-71)

#### c) Olomoucký kraj

Na jaře roku 2001 bylo rozhodnuto dopracovat nový PRK. Zpracovatelem byla komerční firma. Činnost pěti pracovních skupin, jejíž členy byly i neziskové organizace, monitoroval odbor strategického rozvoje. Projednávání s veřejností bylo zadáno Centru pro komunitní práci. Z veřejných projednávání ve všech okresních městech vyšlo cca 60 připomínek. Pracovní verze dokumentu byla přístupná také prostřednictvím obecních úřadů a internetu.<sup>24</sup> Do kampaně byly současně zapojeny vybrané knihovny. Problémem při tvorbě byl především nedostatek času pro kvalitní připomínkování. Neexistuje jeden konkrétní úředník, který by měl neziskový sektor na starosti. Odbory, které přicházejí hlouběji do styku s tímto typem organizací, mají vždy vytyčeného konkrétního pracovníka, který má na starosti mapování organizací, kontaktní databáze atd.

V kraji se jednou za rok schází konference neziskových organizací „KRAKON“. Ta na základě volby deleguje zástupce sektoru do různých orgánů (výbory, komise, Phare

---

<sup>24</sup> Na webových stránkách CpKP byl zřízen prostor pro speciální diskusní program určený pouze PRK.

CBC). Kontinuální vazbu mezi jednotlivými konferencemi zajišťuje „Stálá komise regionální konference“ (SKRK). Hlavním cílem je především vytvoření orgánu, který zprostředkuje komunikaci s krajskými strukturami.

Místo servisní NNO zastává v očích některých NNO Centrum pro komunitní práci v Přerově.

Princip partnerství je spojován s osobou hejtmana<sup>25</sup>, který má bohaté zkušenosti ze zahraničí a snaží se princip partnerství uvádět do praxe. Všichni dotázaní se shodují, že kraj má oproti většině ostatních krajů ČR velký náskok, především díky projektu mikroregionů Haná a Jesenicko, které byly vytvořeny za účasti místní správy, kraje i veřejnosti, a díky osobě hejtmana. (CpKP, 2003: 115-122)

Veřejnost v roce 2002 spolupracovala i na tvorbě Národního rozvojového plánu. Ministerstvo pro místní rozvoj uspořádalo několik veřejných prezentací, seminářů a dalších aktivit, a to i v regionech. Mezi další informační kanály patřil i internet, jehož prostřednictvím se MMR snažilo oslovit všechny případné zájemce o spolupráci. Průběžně zpracované verze NRP byly k dispozici na webových stránkách MMR.

Dalším okruhem, do nějž aktivně vstoupila veřejnost bylo strategické posouzení vlivu NRP na životní prostředí. Zpracovatelem tohoto hodnocení byla ekologická NNO. Veřejné projednání posouzení vlivu NRP na životní prostředí proběhlo v listopadu 2002 a bylo přístupné široké veřejnosti. Přestože přístup k veřejným konzultacím byl velice široký, připomínek z řad veřejnosti se sešlo velice málo a většinou se jednalo o méně závažné záležitosti. Podle respondentů je otázka NRP pro veřejnost příliš vzdálená a pro NNO nemá větší dopad na jejich činnost.

---

<sup>25</sup> Ing. Jan Březina, v současné době již není hejtmanem, ale působí jako poslanec Evropského parlamentu.